

Opinnäytetyö (AMK)

Kirjasto- ja tietopalvelualan koulutusohjelma

2018

Kukka Olsoni

KIRJASTOKIERROKSELLA KELLUTUKSEN MERKEISSÄ

– kelluvaan kokoelmaan valmistautuminen Turun kaupunginkirjaston lähikirjastoissa ja kirjastoautoissa

Kukka Olsoni

KIRJASTOKIERROKSELLA KELLUTUKSEN MERKEISSÄ

- kelluvaan kokoelmaan valmistautuminen Turun kaupunginkirjaston lähikirjastoissa ja kirjastoautoissa

Tässä opinnäytetyössä kuvataan sitä, miten Turun kaupunginkirjaston lähikirjastoissa ja kirjastoautoissa valmistauduttiin kelluvan kokoelman käyttöönottoon. Työn toimeksiantajana toimii Turun kaupunginkirjasto. Opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa, mitä mahdollisia vaikutuksia yhteiskokoelmaan siirtymisellä on lähikirjastojen ja kirjastoautojen kokoelmatyöhön ja kirjastoyksiköiden fyysisiin kokoelmiin.

Opinnäytetyössä tarkastellaan ensin lähteiden kautta, mitä kellutus on, ja miten se vaikuttaa kirjastoyksiköiden kokoelmiin ja kokoelmatyöhön. Kirjallisia lähteitä kelluttamisesta on saatavilla melko niukasti, joten aineistoa on hankittu myös asiantuntijahaastattelulla. Kellutukseen valmistautumisesta on haastateltu informaattikko Aino Tapiota Espoon kaupunginkirjastosta. Kellutukseen perehtymisen jälkeen siirrytään käsittelemään kellutuksen käyttöönottoa Turun kaupunginkirjastossa.

Kellutuksen vaikutuksia ja eri yksiköiden valmiuksia yhteiskokoelmaan siirtymiselle kartoitettiin teemahaastatteluin, jotka tehtiin paikan päällä kaikissa Turun kaupunginkirjaston lähikirjastoissa ja kirjastoautojen tallilla. Haastattelut toteutettiin touko- ja kesäkuussa 2017. Haastattelujen aikana kirjastojen kokoelmat käytiin läpi yhdessä henkilökunnan kanssa ja samalla pohdittiin, millä tavalla kellutus vaikuttaa kirjaston fyysiseen kokoelmaan. Kirjastokierroksella kartoitettiin myös uusien opasteiden tarvetta ja hyllyjen riittävyttä. Kirjastokierroksen tulokset esitetään tässä työssä kirjastoittain siinä järjestyksessä, jossa haastattelut tehtiin. Tuloksista on koostettu myös taulukko, joka löytyy opinnäytetyön liitteistä.

Opinnäytetyön tavoitteisiin pääsemistä reflektointiin toimeksiantajan edustajien asiantuntijahaastattelulla. Kirjastokierros todettiin onnistuneeksi ja siitä nähtiin olevan hyötyä toimeksiantajalle. Opinnäytetyö mahdollisti lähikirjastojen osallistamisen kellutukseen valmistautumisessa laajemmassa mittakaavassa, kuin siihen muuten olisi ollut mahdollisuutta.

ASIASANAT:

yleiset kirjastot, lähikirjastot, kokoelmatyö, kelluva kokoelma, yhteiskokoelma, Turun kaupunginkirjasto

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Library and information studies

2018 | 42 + 3

Kukka Olsoni

VISITING LIBRARY BRANCHES BEFORE FLOATING

- Preparing for the Floating Collection in Turku City Library's Branch and Mobile Libraries

Floating collections are becoming more popular in Finland. This bachelor's thesis describes how the branch and mobile libraries of Turku City Library prepared to implement the floating collection. The thesis was commissioned by Turku City Library. The objective was to collect information concerning the possible changes in the physical collection and in the collection management in the branch and mobile libraries.

First the term floating collection is introduced. After that it is reviewed through references how floating affects the collection management and the physical collections in different library units. In addition to the written references, information specialist Aino Tapio from Espoo City Library was interviewed.

The effects on the branch collections were surveyed by interviewing the branch staff members during the branch library visits. All the collections in the branches were examined with the staff members during these visits. Possible changes in the collections were discussed. The guide sign in the libraries were also examined as well as the shelves being adequate. The results from the branch library visits are listed in the same order as the libraries were visited. A table of the results can be found as an appendix.

Together with the commissioner it was agreed that the branch library visits were successful. The branch staff were involved in the change and in thinking how the floating will affect the collections and collection management.

KEYWORDS:

public libraries, branch libraries, collection management, floating collections, Turku City Library

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 KELLUVA KOKOELMA	7
2.1 Kellutuksen periaate	7
2.2 Kellutuksen vaikutukset	8
2.3 Kokoelmanhoito yhteiskokoelmassa	9
3 YHTEISKOKOELMAAN VALMISTAUTUMINEN ESPOON KAUPUNGINKIRJASTOSSA	12
3.1 Projektiin valmistautuminen	12
3.2 Yhtenäistäminen	13
3.3 Kellutuksen alkuvaiheet	14
4 YHTEISKOKOELMAAN VALMISTAUTUMINEN TURUN KAUPUNGINKIRJASTOSSA	15
4.1 Turun kaupunginkirjasto	15
4.2 Muutos kohti yhteiskokoelmaa	15
4.3 Kellutustyöpajat, kellutuksen tilannekatsaukset ja kellutusvartit	17
5 LÄHIKIRJASTOJEN JA KIRJASTOAUTOJEN VALMISTAUTUMINEN YHTEISKOKOELMAAN	19
5.1 Kirjastokierroksen tavoite ja tutkimusmenetelmät	19
5.2 Kirjastokierroksen tulokset	20
5.3 Kellutukseen valmistautumisen onnistuminen	36
6 LOPUKSI	39
LÄHTEET	41

LIITTEET

- Liite 1. Kirjastokierroksen haastattelukysymykset.
Liite 2. Kirjastokierroksen tulokset koottuna taulukkoon.

1 JOHDANTO

Yleiset kirjastot ovat muuttuneet. Vielä muutama vuosikymmen sitten kirjastosta lainattiin kirjoja ja siellä käytiin lukemassa lehtiä. Nykyään kirjastossa voi tulostaa 3D-tulostimella korttitietokoneelle kotelon tai lainata kirjastokortilla energiankulutusmittarin. Yleisissä kirjastoissa järjestetään tapahtumia, eikä kirjastonhoitaja enää hyssyttele hyllyjen välissä. Kirjaston sähköiset kokoelmat ovat tuoneet kirjaston kotiin ja kirjastossa paikan päällä tarvitsee käydä enää vain saadakseen kirjastokortin käyttöönsä.

Muutoksista huolimatta yleisen kirjaston ytimen muodostaa yhä fyysinen kokoelma. Sekään ei kuitenkaan ole säästynyt muutoksilta, vaikka muutos ei juurikaan näy kirjaston käyttäjälle. Suomessa viime vuosina yhä useampien paikkakuntien yleiset kirjastot ovat siirtyneet kelluttamaan kokoelmiaan, jolloin fyysinen aineisto ei kuulu enää tietylle kirjastolle vaan kirjastojen yhteiseen kokoelmaan.

Suomessa kelluvaan kokoelmaan siirtyi ensimmäisenä Jyväskylän maalaiskunta jo 1990-luvulla. Aineiston kelluttamisella saatiin määrärahat riittämään niin, että aineistoa oli saatavilla kaikissa yksiköissä. Kuntaliitosten myötä Jyväskylän kaupunginkirjasto otti käyttöönsä kellutuksen vuonna 2009. Kelluvaan kokoelmaan ovat siirtyneet myös Oulun kaupunginkirjasto, Tampereen kaupunginkirjasto, Espoon kaupunginkirjasto ja Vantaan kaupunginkirjasto, joista kaksi viimeistä kelluttavat aineistoa myös keskenään (Rautanen 2016, 16; Tampereen kaupunki 2016; Helmet.fi 2017). Turun kaupunginkirjastossa kellutus aloitettiin syyskuussa 2017. Viimeisimmäksi Lahden kaupunginkirjasto on ilmoittanut aloittavansa kelluttamisen vuoden 2018 aikana (Kirjastot.fi 2018).

Mitä kelluva kokoelma vaatii fyysisiltä tiloilta ja miten siihen voidaan valmistautua? Tämä opinnäytetyö pyrkii vastaamaan näihin kysymyksiin. Opinnäytetyö on toimeksianto Turun kaupunginkirjastolta. Opinnäytetyössä tarkastellaan yhteiskokoelman tuomia muutoksia lähikirjastojen näkökulmasta. Ensimmäiseksi käydään läpi lyhyesti mitä tarkoittaa kelluva kokoelma ja mitä vaikutuksia sen käyttööntamisella voi olla. Sen jälkeen käydään läpi Espoon kaupunginkirjaston siirtymistä kelluvan kokoelman käyttöön informaattikko Aino Tapion haastattelun avulla, jonka jälkeen siirrytään siihen, miten Turun kaupunginkirjaston lähikirjastoissa ja kirjastoautoissa valmistauduttiin kellutuksen tuloon. Lähikirjastojen ja kirjastoautojen henkilökunnan haastattelumateriaaleista käyvät ilmi ne toimenpiteet, joihin kirjastoissa oli kellutukseen valmistautumisessa jo ryhdytty, sekä haastattelujen

yhteydessä esille nousseet seikat. Lopuksi käydään vielä läpi sitä, miten kellutukseen siirtyminen sujui ja miten hyvin siihen valmistautuminen onnistui.

Kellutusta koskevaa kirjallista lähdemateriaalia on hyvin niukasti saatavilla, tällä hetkellä ainoa kellutusta käsittelevä kirja on Wendy K. Bartlettin (2014) *Floating Collections – A Collection Development Model for Long-Term Success*. Aiheesta on kuitenkin tehty useampia opinnäytetöitä viime aikoina, kun kellutus on otettu käyttöön yhä useammassa kirjastoissa myös Suomessa.

2 KELLUVA KOKOELMA

Tässä luvussa kerrotaan mistä kelluva kokoelma on lähtöisin, miten se toimii ja mitkä ovat kokoelman kelluttamisen vaikutukset. Lisäksi tähän lukuun on koottu kellutuksen mukanaan tuomia hyötyjä ja haasteita sekä pohditaan henkilökunnan roolia yhteiskokoelman hoidossa.

2.1 Kellutuksen periaate

Kirjaston kokoelmat koostuvat fyysisistä ja elektronisista aineistoista. Fyysinen kokoelma voi olla joko kirjaston omaa kokoelmaa, joka fyysisesti sijaitsee yhdessä tietyssä kirjastoyksikössä, tai kuulua yhteiskokoelmaan, jossa aineisto jää siihen kirjastoon, johon se on palautettu. Yhteiskokoelmasta käytetään nimitystä kelluva kokoelma (*engl. floating collection*) (Bartlett 2014, 2). Kelluva kokoelma kehitettiin Kanadassa jo 1930-luvulla käytännön sanelemista syistä. Välimatkat kirjastojen välillä olivat pitkiä ja kulkeminen niiden välillä oli haastavaa. Aineiston palauttaminen takaisin lähtöpisteeseen olisi tullut kalliiksi. (Bartlett 2014, xiii.) Kelluttaminen on kuitenkin yleistynyt vasta viime vuosina.

Kelluvan kokoelman periaate on siis hyvin yksinkertainen: tietyn kunnan tai kirjastokimppan kirjastoilla on yhteiskokoelma, jonka aineisto kelluu yksikköjen välillä. Kellutuksessa aineisto jää siihen kirjastoon, johon se palautuu, eikä sitä lähetetä takaisin siihen kirjastoon, josta se on lainattu tai jonka kokoelmasta se on lähtenyt (Bartlett 2014, 2). Yhteiskokoelma voi kattaa koko aineiston tai vain osan siitä, jos nähdään tarpeelliseksi säilyttää jokin tietty kokoelman osa saatavilla vain tietyssä paikassa (Bartlett 2014, 3). Kellutuksen ehdoton edellytys on kuitenkin aineiston varaamisen maksuttomuus, jolloin kennellä tahansa on mahdollisuus päästä käsiksi aineistoon huolimatta siitä, missä yksikössä se milloinkin sijaitsee. Vuoden 2017 alusta voimaan tullut uusi kirjastolaki ottaa maksuttomuuteen kantaa seuraavasti: ”Yleisen kirjaston omien aineistojen käyttö, lainaus ja varaaminen sekä ohjaus ja neuvonta on maksutonta.” (Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016, 12 §).

2.2 Kellutuksen vaikutukset

Kelluvan kokoelman myötä aineistoa on kuljetuksessa vähemmän ja hyllyssä enemmän, kun aineistoa ei enää lähetetä takaisin kotiyksikköön¹. Kuljetuskustannuksissa säästetään, kun asiakkaan palauttama aineisto lähtee eteenpäin siitä kirjastosta, johon se palautetaan. Samalla aineisto kiertää asiakkaalta toiselle nopeammin. Tämä taas johtaa siihen, että aineistoa voidaan hankkia vähemmän, koska se on nopeammin seuraavan asiakkaan saatavilla. Aineisto ei myöskään kulu tai rikkoudu niin nopeasti, kun sitä kuljetetaan vähemmän. (Cress 2004, 48; Bartlett 2014, 3.) Kellutus tuo siis parhaimmillaan säästöjä aineiston hankinnassa ja kuljetuskustannuksissa, joiden lisäksi se myös vapauttaa henkilöstön aikaa kuljetusten pakkaamisesta muuhun työhön.

Yksittäisen kirjaston kokoelma muokkautuu enemmän käyttäjäkuntansa näköiseksi, kun asiakkaat palauttavat aineistonsa käyttämänsä kirjastoon. Asiakkaiden palautuksia tiettyyn kirjastoon saattaa ohjata kirjaston laajat aukioloajat tai se, että kirjastoon on helppo tulla autolla (Bartlett 2014, 39). Haittana voidaan nähdä, että yksittäinen asiakas voi vaikuttaa pienen kirjaston kokoelmaan merkittävästikin. Ongelmaksi voi muodostua myös se, että aineistoa palautetaan enemmän kuin sitä lainataan ja kokoelma ei yksinkertaisesti mahdu kirjaston tiloihin. Tämä tarkoittaa sitä, että aineistoa joudutaan tasapainottamaan eri kirjastojen välillä. Kelluvan kokoelman myötä on kuitenkin väistämätöntä, että kokoelma ei ole tasapainoinen ja liiallisella tasapainotuksella saatetaan kelluvan kokoelman periaate kumota (Bartlett 2014, 76). Kokoelman tasapainottamista käsitellään enemmän seuraavassa alaluvussa (2.3 Kokoelmanhoito yhteiskokoelmassa).

Kelluttamisen vaikutuksia yksittäisen kirjaston kokoelmaan voidaan ennakoida tarkastelemalla kirjastojen kokoelman kiertoa. Eniten kiertävä aineisto on sitä aineistoa, joka myös eniten kelluu. (Bartlett 2014, 33.) Aineistoa voidaan tarkastella myös tilastoimalla sitä, miten paljon palautuksia yksittäiseen kirjastoon tulee ja kuinka suuri osa siitä olisi kellutuksen myötä jäämässä tähän yksikköön (Bartlett 2014, 34). Näiden tietojen perusteella voidaan tehdä päätelmiä siitä, kuinka paljon yksittäisen kirjaston kokoelma tulee muuttumaan ja onko sen kokoelma kuivumassa eli aineistoa lainataan enemmän kuin

¹ Aineistolle on usein kirjastojärjestelmässä merkitty kotiyksikkö, josta se lähtee kellumaan, tai jonka kokoelmaan se on ennen kellutukseen siirtymistä kuulunut.

sitä palautuu vai tulvimassa eli aineistoa palautuu enemmän kuin sitä lainataan. Jos yksittäisen kirjaston aineisto on suhteellisen uutta, voidaan sen olettaa lähtevän kellumaan myös muihin kirjastoihin.

Erittäin merkittävä tekijä yksittäisen kirjaston kokoelmalle on kirjaston sijainti. Kellutus tuo todennäköisesti isoja muutoksia kirjaston kokoelmaan, jos kirjasto on helposti saatavissa, sen aukioloajat ovat laajat ja alueella on paljon ihmisiä. (Bartlett 2014, 38-39.)

Aina kellutus ei tuo toivottua muutosta kokoelman kiertoon. Nashvillen yleisessä kirjastossa kellutuksesta luovuttiin, kun huomattiin, että aineiston kiertonopeus oli kellutuksen myötä laskenut ja eri kirjastojen kokoelmat olivat liian epätasapainoisia. Koko aineiston kellutus oli aloitettu joulukuussa 2012 ja se lopetettiin lokakuussa 2014. Ilmeisimpinä syinä epätasapainoon nähtiin eri sivukirjastojen asiakkaiden erilainen varauskäyttäytyminen ja liikenneyhteydet. (Rutherford 2016.)

Kellutuksen vaikutuksia ei ole Suomessa juurikaan vielä tutkittu, aihetta kuitenkin sivutaan Sanna Vääriskoski-Kaukasen pro gradu -tutkielmassa (2017), jossa tutkittiin kelluvan kokoelmaan siirtymistä. Vääriskoski-Kaukanen oli haastatellut Espoon, Vantaan, Oulun ja Tampereen henkilökuntaa kellutukseen valmistautumisesta selvittääkseen kelluvan kokoelman vaikutusta kokoelmatyöhön, henkilöstöön, toimintakuluihin, kirjastojärjestelmään ja asiakastytyvyyteen. Tutkielmassa todettiin, ettei haastatelluista kirjastoista vielä löytynyt tilastotietoa kellutuksen vaikutuksesta kokoelmiin, mutta haastatelluista saa kuitenkin suuntaa sille, miten aineisto on lähtenyt liikkumaan kellutuksen myötä (Vääriskoski-Kaukanen 2017, 37, 41-45).

2.3 Kokoelmanhoito yhteiskokoelmassa

Kokoelmapolitiikka antaa suuntaviivat sille, mitä kokoelmaan valitaan ja hankintaan. Siitä käy myös ilmi, miten kokoelmaa hallitaan: mitä kokoelmassa halutaan säilyttää, mitä varastoidaan ja mitä poistetaan kokonaan. Kokoelman hallinnassa aineistoa täytyy tarkastella sen kunnan ja ajantasaisuuden perusteella, mutta myös määrärahojen ja tilojen riittävyyden perusteella. Kokoelman hallinnassa tulisi ottaa huomioon myös kokoelman käyttäjäryhmissä tapahtuvat muutokset. (Wilén & Kortelainen 2008, 89; Johnson 2009, 151.) Kokoelman hallinnasta käytetään usein arkisempaa termiä kokoelmanhoito. Kokoelmanhoitoon kuuluu olennaisena osana poistojen tekeminen, joka mahdollistaa uuden

aineiston lisäämisen kokoelmaan. Poistojen myötä kokoelma pysyy tuoreena ja sopivan kokoisena. (Johnson 2009, 153; IFLA Public Library Service Guidelines 2010, 72.)

Yhteiskokoelmaan siirtyminen tuo muutoksia kirjastohenkilökunnan arjen kokoelmatyöhön. Henkilökunta voi olla huolissaan siitä, että se ei enää itse tunne omaa kokoelmaansa, kun aineisto kelluu vapaasti eri yksiköiden välillä (Cress 2004; Bartlett 2014, 50). Kokoelman tuntemus voi myös muuttua, jos yhteiskokoelmaan siirryttäessä keskitetään kokoelman hallintaa. Yhteiskokoelmaan siirryttäessä on kuitenkin syytä pohtia olisiko aineiston valintaa, käsittelyä ja evaluointia syytä keskittää, jolloin yhteiskokoelma todella näyttää yhtenäiseltä ja kokoelmanhoito helpottuu (Bartlett 2014, 25-26). Vaikka yhteiskokoelman valinta ja hallinta olisikin keskitettyä, niin käytännössä aineiston kuntoa arvioivat sen kirjaston työntekijät, joiden hyllystä aineisto löytyy. Huonokuntoista aineistoa poistettaessa on syytä tarkistaa koko yhteiskokoelman tilanne. Yhteiskokoelman myötä myös esimerkiksi televisio- tai kirjasarjat saattavat hajautua niin, että jossakin kirjastoyksikössä on samaa osaa useampikin kappale, mutta ei kuitenkaan kaikkia sarjan osia. Kokoelmanhoidossa ei siis enää riitä se, että tarkastelee tietyn kirjaston hyllyssä olevaa kokoelmaa vaan sitä on jokaisella kerralla tarkasteltava koko yhteiskokoelman näkökulmasta.

Uudenlaista kokoelmanhoitoa on yhteiskokoelman mukanaan tuoma aineiston tasapainottaminen. Tasapainottamisella tarkoitetaan aineiston siirtämistä yksiköstä toiseen. Sen tarkoituksena on varmistaa, ettei yksittäisissä kirjastoissa ole liikaa tai liian vähän aineistoa. Aineiston tasapainottaminen tulee välttämättömäksi osaksi kokoelmanhoitoa kellutuksen myötä, kun aineisto liikkuu vapaasti eri kirjastojen välillä. Kelluvaan kokoelmaan siirryttäessä on hyvä ottaa huomioon, että tasapainottaminen vie henkilökunnan aikaa, ja että aineiston kuljettamisesta yksiköiden välillä syntyy kustannuksia. (Bartlett 2014, 24.) Tasapainottamisen pelisäännöt ja työkalut olisi hyvä sopia etukäteen, ettei käy niin, että aineistoa lähetetään edestakaisin yksikköjen välillä tai että tasapainottamistyö kasaantuu vain tietyille henkilöille.

Kokoelman tasapainottamiseen on hyvä varautua ainakin niissä yksiköissä, joihin aineistoa tulee enemmän, kuin sieltä lähtee. Jyväskylän kaupunginkirjastossa tasapainottamiseen on oma työkalunsa: Collection HQ. Sen avulla saadaan tietoa koko kokoelmasta, joka perustuu lainadataan. Ohjelman avulla voi tarkastella kokoelmien tasapainoa eri kirjastoyksiköissä luokittain ja kaunokirjallisuuden osalta genreittäin. (Baer 2016.) Tasapainottaminen on tullut osaksi arjen kokoelmatyötä vasta kelluvien kokoelmien myötä,

eikä siitä ole tehty samantyyppisiä ohjeistuksia, kuin hankinnasta, valinnasta ja kokoelman evaluomisesta. Tulevaisuudessa kysyntää erilaisille tasapainotuksen apuvälineille on varmasti tulossa enemmän, kun kelluvat kokoelmat tulevat yhä yleisemmiksi.

Kokoelmanhoidossa on hyvä pitää mielessä, että kokoelman suuruus ei ole hyvän kokoelman mittari. Ajantasainen ja laadukas pienempi kokoelma palvelee käyttäjiään usein paremmin kuin suuri, vanhentunut ja kulunut aineistoa tarjoava kokoelma, josta asiakkaan on hankala löytää tarvitsemaansa. Laadukas kokoelma vastaa myös paikallisen yhteisön tarpeita. (IFLA Public Library Service Guidelines 2010, 72-73.) Kelluva kokoelma vastaa hyvin alueelliseen tarpeeseen, koska asiakkaat itse määrittelevät käyttämänsä kirjaston kokoelman. Tämä täytyy osata ottaa huomioon jo aineistoa valitessa, hankkiessa ja jaettaessa, jotta yhteiskokoelmassa olisi tarjolla senkaltaista materiaalia, jota paikallisissa yhteisöissä kysytään.

3 YHTEISKOKOELMAAN VALMISTAUTUMINEN ESPOON KAUPUNGINKIRJASTOSSA

Seuraavaksi tarkastellaan Espoon kaupunginkirjaston valmistautumista yhteiskokoelmaan. Tiedot valmistautumisprosessista on saatu haastattelemalla informaatikko Aino Tapiota Espoon kaupunginkirjastosta sekä hänen 2017 valmistuneesta ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyöstään *Kellutuskuvioita Espoon kaupunginkirjastossa: valmistelu, käyttöönotto ja ensisukellus kelluvaan kokoelmatyöhön*. Tapion haastattelu tehtiin Turussa 5.9.2017.

3.1 Projektiin valmistautuminen

Informaatikko Aino Tapio kuului toukokuussa 2015 aloittaneeseen kellutuksen projektiryhmään. Projektiryhmään kuuluivat Tapion lisäksi projektin vetäjänä Espoon kaupunginkirjaston aineistopäällikkö, kirjastojärjestelmän pääkäyttäjä, yksi tietoasiantuntija ja neljä henkilökunnan jäsentä. Tapio on ollut mukana keskitetyssä valinnassa ja siirtyi siitä luontevasti kellutustyöryhmään. Tapion vastuulle kuuluu Espoon kaupunginkirjaston aikuisten kokoelman valinta. Tapion ja hänen työparinsa keskeisin rooli projektiryhmässä oli pohtia arjen kokoelmatyötä, poistoja ja tasapainotusta kelluvassa kokoelmassa.

Espoon kaupunginkirjasto koostuu neljästä aluekirjastosta, jotka ovat Ison Omenan kirjasto, Entressen kirjasto, Sellon kirjasto ja Tapiolan kirjasto. Näiden lisäksi Espoossa toimii 12 lähikirjastoa ja hakeutuvaan toimintaan kuuluvat laitoskirjasto, kotipalvelu ja kirjastoautot. Hakeutuva toiminta jätettiin Espoon kaupunginkirjastossa kellutuksen ulkopuolelle kirjastoautojen aikuisten kokoelmaa lukuun ottamatta. Lähikirjastojen koko vaihtelee 1 500 kappaleen kuukausilainoista aina 10 000 kappaleen kuukausilainoihin. Espoon kaupunginkirjastossa on käytössä Innovative Interfaces Inc.:n kehittämä Sierra-kirjastojärjestelmä ja asiakkaiden käyttöliittymänä toimii Helmet.

Projektiryhmä aloitti vuoden 2015 keväällä kierroksen, jonka aikana projektiryhmäläiset kävivät läpi kaikki Espoon kaupunginkirjaston yksiköt. Kirjastokierroksen aikana kartoitettiin kirjastojen nykytilannetta ja käytäntöjä ja niiden perusteella löydettiin päälinja, jonka mukaan aikuisten aineistoa lähdettiin yhtenäistämään. Kirjastokierroksen lisäksi henkilökuntaa osallistettiin järjestämällä työpajoja, joissa keskusteltiin pienryhmissä

muun muassa kellutuksen mukanaan tuomista muutoksista sekä tasapainottamisesta. Lasten- ja nuorten aineiston yhtenäistämiseen oli oma työryhmänsä, joka toimi yhteistyössä projektiryhmään kuuluvan lastenkirjastotyön asiantuntijan kanssa. Tulivat ja kuivuvat kirjastot pyrittiin selvittämään etukäteen ennen kellutuksen aloittamista. Omatoimikirjastoja avattiin samaan aikaan kellutusta suunniteltaessa ja se toi haasteita asiakkaiden käyttäytymisen ennakoimiseen. Kellutusprojekti toteutettiin olemassa olevilla resursseilla. Sitä varten ei ollut varattu erikseen määrärahaa eikä projektiin palkattu erikseen työntekijöitä.

3.2 Yhtenäistäminen

Aineistosta kellutuksen ulkopuolelle jätettiin lehdet, sekä marginaalisemmat aineistolajit, kuten lp-levyt, videokasetit ja esineet. Muutamassa kirjastossa on omat Espoo-kokoelmat, jotka myös päätettiin jättää kellutuksen ulkopuolelle. Näiden lisäksi Tapiolassa on pieni lähivarasto, jonka aineisto ei kellu. Espoon kaupunginkirjaston kaikki perusosastotunnukset kelluvat, näitä ovat al (aikuisten aineisto), ll (lasten aineisto), nl (nuorten aineisto) ja ml (musiikkiaineisto). Yhteiskokoelmaan siirtymistä varten muita osastoja siivottiin pois. Kirjastokohtaisia osastoja ei juurikaan ollut. Nuortenosasto ja musiikkiosasto olivat käytössä vain muutamassa lähikirjastossa, joten ne perustettiin myös niihin kirjastoihin, joissa niitä ei vielä ollut.

Kirjastoissa tehtiin myös jonkin verran muutoksia kokoelmien fyysiseen järjestykseen. Lasten aineisto ja nuorten aineisto pyrittiin yhtenäistämisen myötä hyllyttämään erikseen, vaikka ne olisivat olleet aiemmin hyllytettynä yhdessä. Kaikissa aineistoissa eri genret merkitään fyysiseen aineistoon, mutta ne voidaan hyllyttää vapaasti joko yhteen tai genrejen mukaan erikseen. Yhtenäistäminen ei ulottunut kirjastojen opasteisiin, eikä kokoelmien yhtenäistämisen yhteydessä tullut esille tarpeita kalusteiden uusimiselle.

Kokoelmien yhtenäistämisen yhteydessä tehtiin jonkin verran aineiston poistamista, mutta poistoja ei tehty aiempaa enempää ennen kellutuksen käyttöönottoa. RFID-tarroitus aloitettiin muutama kuukausi kellutuksen aloittamisen jälkeen ja tarroitusvaiheessa poistojen tekoon kannustettiin. Poistoja tehtiinkin ahkerasti poistotalkoilla.

Aineistoa valittaessa mietitään jo etukäteen, mikä kirjastoyksikkö merkitään järjestelmässä omistajakirjastoksi. Omistajakirjasto on se kirjasto, johon aineisto ensimmäiseksi fyysisesti sijoitetaan, ellei se lähde suoraan varauksen myötä asiakkaalle.

3.3 Kellutuksen alkuvaiheet

Kellutus aloitettiin tammikuussa 2016. Aloitus sujui hyvin, eikä isompia ongelmia tullut eteen. Kokonaan ongelmilta ei kuitenkaan vältytty, sillä aluksi lajittelevat automaattit isoimmista kirjastoista eivät olleet ajan tasalla. Aika pian huomattiin myös, että aineistoa olisi voinut poistaa ja käydä läpi enemmän ennen kellutukseen siirtymistä. Tämä hoidettiin RFID-tarroituksen yhteydessä järjestetyillä poistotalkoilla.

Pian kellutuksen jälkeen tehtiin samantyyppinen kirjastokierros, joka kellutukseen valmistautuessa oli tehty. Uudella kierroksella haluttiin kartoittaa sitä, miten kellutus oli lähtenyt sujumaan. Kierroksen jälkeen kirjaston johtoryhmä päätti perustaa kolme syndikaattia. Syndikaateissa on edustus kaikista kirjastoista ja niiden tavoitteena on sitouttaa henkilöstöä kellutuksen mukanaan tuomaan toimintatapojen muutokseen.

Musiikkiaineistoa on kellutuksen alettua tasapainotettu herkästi, sillä sen liikkuvuus on vähäisempää. Lähikirjastoissa oli aikoinaan pienet musiikkikokoelmat, jotka eivät juuriakaan liikkuneet. Ne jaettiin sieltä aluekirjastoihin, mutta musiikkiaineisto tuli takaisin lähikirjastoihin kellutuksen myötä. Harvinaisilla kielillä kirjoitettua aineistoa tasapainotetaan samalla tavalla: jos se ei lähde liikkeelle, niin se lähetetään takaisin siihen kirjastoon, josta se on tullut.

Kuljetukset vähenivät kellutuksen myötä. Seutupalautukset ja asiakkaiden varaukset pitää kuitenkin edelleen lähettää kuljetuksissa, joten kovin radikaalia vähennystä kuljetuksiin ei tullut. Lainausluvut kasvoivat hieman ensimmäisen kellutusvuoden aikana, mutta kasvu ei ollut mitenkään merkittävää.

4 YHTEISKOKOELMAAN VALMISTAUTUMINEN TURUN KAUPUNGINKIRJASTOSSA

Tässä luvussa käsitellään Turun kaupunginkirjaston kellutukseen valmistautumista yhteiskokoelman muodostamisen näkökulmasta. Aluksi esitellään Turun kaupunginkirjastoa yleisellä tasolla, jonka jälkeen selvitetään Turun kaupunginkirjastossa tehtyjä kokelmien yhtenäistämiseen liittyviä toimenpiteitä. Luvun lopussa kerrotaan henkilökunnalle järjestetyistä työpajoista, kellutuskatsauksista ja kellutusvarteista. Lähteinä on käytetty Turun kaupunginkirjaston intranet-sivuja sekä palvelupäällikkö Kaisa Hypénin kanssa käytyjä keskusteluja ja sähköpostikirjeenvaihtoa, ellei muuta lähdettä ole mainittu.

4.1 Turun kaupunginkirjasto

Turun kaupunginkirjasto kuuluu Vaski-kirjastoihin. Vaski on 18 varsinaissuomalaisen kirjaston yhteenliittymä, jolla on yhteinen kokoelma, yhteinen varausjono ja yhteinen verkkokirjasto (Vaski-kirjastot 2018). Turun kaupunginkirjasto hoitaa Varsinais-Suomen ja Satakunnan kuntien yleisten kirjastojen alueellista kehittämistehtävää 1.1. 2018 alkaen (Aluehallintovirasto 2017). Hallinnollisesti Turun kaupunginkirjasto on osa Turun kaupungin vapaa-aikatoimialaa (Turun kaupunki 2018).

Turun kaupunginkirjastoon kuuluu pääkirjasto, 12 lähikirjastoa ja 2 kirjastoautoa. Lähikirjastoista Hirvensalon, Ilpoisten, Lausteen, Nummen, Paattisten ja Vasaramäen kirjastot ovat omatoimikirjastoja, jotka ovat auki myös silloin, kun paikalla ei ole henkilökuntaa. (Turun kaupunginkirjasto 2017.) Vuonna 2016 Turun kaupunginkirjaston yksiköissä oli yhteensä lähes kaksi miljoonaa käyntiä. Kokonaislainaus on jo useamman vuoden ollut lähes kolme miljoonaa lainaa vuodessa. (Turun kaupunginkirjasto 2018.) Turun kaupunginkirjastossa on käytössä Axiell Finland Oy:n kehittämä Aurora-kirjastojärjestelmä.

4.2 Muutos kohti yhteiskokoelmaa

Päätös kelluvaan kokoelmaan siirtymisestä tehtiin tammikuussa 2017. Kellutus päätettiin toteuttaa kirjaston sisäisenä kehittämishankkeena, eikä siihen haettu erillistä rahoitusta. Kelluvan kokoelman oletetaan tehostavan yhteiskokoelmaan kuuluvan aineiston käyttöä

ja aineiston profiloituvan enemmän kunkin kirjaston asiakkaiden näköiseksi. Toisin sanoen kellutukselle asetettiin tavoitteeksi nopeuttaa aineiston kiertoa ja sen toivottiin monipuolistavan lähikirjastojen aineistoja. Kelluvan kokoelman myötä aineistokuljetuksien määrän odotettiin vähenevän ja sitä kautta henkilökunnan työaika vapautuvan sisältötehtäviin. Kehittämishankkeelle perustettiin oma yhdeksän hengen projektiryhmä ja projektipäälliköksi ja projektin vastuuhenkilöksi nimettiin kokoelmapalveluiden palvelupäällikkö Kaisa Hypén.

Yhteiskokoelman muodostaminen on sitä helpompaa, mitä yhteneväisemmin aineisto on viety kirjastojärjestelmään. Yhtenevät osastot, sijainnit ja merkinnät helpottavat ja nopeuttavat aineiston hyllyttämistä ja kokoelman evaluointia. Turun kaupunginkirjaston yhteiskokoelman muodostamisessa päädyttiin siihen, että lähikirjastojen osastot tulisi saada vastaamaan pääkirjaston osastojakoja: lapset, nuoret, tieto, kirjallisuus, taiteet ja musiikki. Pääkirjaston osastojako olisi hankalampi muuttaa, sillä pääkirjaston tilat saanelevat pitkälti tämän osastojaon. Aineiston sijoittelua pääkirjaston aikuisten tieto-osastolla sen sijaan muutettiin siten, että jaottelusta aihealueittain luovuttiin. Vanhoja aihealueita olivat kansat ja kulttuurit, luonto ja harrasteet sekä yhteiskunta. Useimmat lähikirjastot olivat ennen kellutusta käyttäneet osastoissaan lapset, nuoret ja aikuiset -jaottelua.

Kellutuksen projektiryhmässä päädyttiin siihen, että varastoaineisto ja lehdet jätetään kelluvan aineiston ulkopuolelle. Kaikki muu aineisto kelluu. Kellutuksen alettua huomattiin, että äänikasetit kelluvat. Ne päätettiin jättää pois yhteiskokoelmasta, koska niiden lainausmäärät ovat hyvin pieniä. Myös suurimmasta osasta Jokeri-aineistoa² päätettiin luopua melko pian kellutuksen alettua, kun todettiin, että kellutus tekee Jokeri-aineiston käytännössä tarpeettomaksi. Vain musiikkiaineiston osalta Jokerit haluttiin säilyttää.

Osastojen lisäksi kirjastojärjestelmään on viety aineistolle myös sijainti. Sijaintitietona näkyy esimerkiksi kaunokirjallisuuden eri genret, kuten jännitys, sota tai romantiikka tai muu sijainti, jolla aineisto on helpommin löydettävissä. Yhteiskokoelman rakenteen yhtenäistämiseksi kirjastojärjestelmästä poistettiin paljon sijainteja. Muun muassa isokokoisella aineistolla oli ollut oma sijaintinsa kirjastojärjestelmässä, mutta kellutuksen myötä tämä sijainti poistui. Aikaisemmin jokainen kirjasto oli itse voinut määrittää mitat omalle isokokoiselle aineistolle ja hyllyttää ne erikseen isompaan hyllyväliin.

² Vaskin Jokeri-kokoelmassa on uusimpia ja suosituimpia aineistoja. Jokeri-aineiston laina-aika on lyhyempi, eikä sitä voi varata tai uusia. (Vaski-kirjastot 2018.)

Projektiryhmässä arvioitiin myös aineistojen jakautumista eri kirjastoihin. Palvelupäällikkö Kalle Varila koosti kirjastojärjestelmästä erilaisia aineistojen palautusdataan perustuvia tilastoja, joilla kellutuksen vaikutuksia voitiin arvioida aineistoittain ja kirjastoittain. Tilastojen mukaan tulvivia kirjastoja ovat Hirvensalon, Lausteen, Nummen, Paattisten, Skanssin ja Varissuon kirjastot ja kuivuvia kirjastoja pääkirjaston lisäksi Ilpoisten, Pansion, Runosmäen ja Vasaramäen kirjastot.

4.3 Kellutustyöpajat, kellutuksen tilannekatsaukset ja kellutusvartit

Henkilökunnalle haluttiin antaa mahdollisuus olla mukana muutoksessa heti alusta lähtien järjestämällä kellutustyöpajoja. Työpajoissa pohdittiin yhdessä sitä, mitkä asiat tulevat kellutuksen myötä muuttumaan ja mitkä olisivat hyviä käytäntöjä muuttuvalle kokoelmatyölle. Niissä käsiteltiin myös projektiryhmän alustamia aiheita yhteiskokoelmaan ja kelluttamiseen liittyen. Koko henkilöstö oli tervetullut työpajatoimintaan työtehtävästä riippumatta. Työpajoja pidettiin yhteensä kaksi kertaa, mutta useampaankin kertaan oli varauduttu. Kellutuksesta tiedottamista jatkettiin tämän jälkeen tilannekatsauksilla ja kellutuksen alettua pidettiin kellutusvartteja.

Ensimmäinen työpaja järjestettiin 27.1.2017. Ensimmäisessä työpajassa tutustuttiin kellutuksen käsitteeseen ja siihen miksi aineistoa kellutetaan. Ennen varsinaista työpajaosuutta käytiin läpi myös lähikirjastojen kehittämishaasteet. Kehittämisen haasteina lähikirjastoissa voivat olla lähikirjastojen hyvin erikokoiset kokoelmat, omatoimisuus ja erilaiset käyttäjäprofiilit. Lisäksi käytiin läpi projektiryhmän ehdotus uusiksi osastoiksi. Työpajan työryhmät koottiin projektiryhmän ehdottaman osastojaon perusteella ja varsinaisessa työpajaosuudessa pohdittiin työryhmissä osastojen, sijaintien ja merkintöjen yhtenäisyyttä. Työryhmien käsiteltävänä oli myös projektiryhmän ehdotus valintatyön keskitämisestä vastuuvälisijoille. Työryhmissä pohdittiin lisäksi minkälaisista valintakokonaisuuksista ja valintaryhmistä valitseminen yhteiskokoelmaan muodostuisi. Kukin työryhmä dokumentoi omat ehdotuksensa ja kommenttinsa.

10.3.2017 järjestettiin toinen kellutustyöpaja. Työpaja alkoi tilannekatsauksella siitä, miten kellutusprojekti oli siihen mennessä edennyt, minkä jälkeen tarkasteltiin edellisen työpajan tuloksia ja niihin liittyviä päätöksiä. Ensimmäisen kellutustyöpajan tulosten perusteella projektiryhmässä oli lyöty lukkoon yhteiskokoelman osastot ja sijainnit. Lisäksi valinnan osalta oli päätetty aineiston valitsijoiden lukumäärä sekä se, että aineiston va-

linta tapahtuu osastoittain. Tämän jälkeen toisessa työpajassa käytiin läpi kirjastojärjestelmästä saatujen tilastojen mukaan mahdollisesti tulvivia ja kuivuvia kirjastoja. Seuraavaksi siirryttiin luontevasti siihen, että kokoelma-ajattelu muuttuu yhteiskokoelman myötä, ja että kelluvan kokoelman myötä kokoelmatyöhön tulee muun kokoelmanhoidon rinnalle kokoelman tasapainottaminen.

Työpajaosuudessa käsiteltiin kokoelmatyön organisointia. Työryhmät jaettiin samalla tavalla osastoittain kuin ensimmäiselläkin kerralla, tosin pienin muutoksin, sillä lähikirjastoilla oli oma työryhmänsä ja nuoret ja musiikki yhdistettiin samaan ryhmään. Työryhmissä pohdittiin sitä, minkälaisia rooleja kokoelmatyöhön jatkossa tarvitaan, mitä tietoa kokoelmatyön taustaksi tarvitaan ja perustettaisiinko yhteiskokoelman tasapainottamista varten jonkinlainen foorumi. Lisäksi työryhmissä pohdittiin erilaisia kokoelmatyön tilanteita: poistoja, tulvimista, puutteita, täydennyksiä, aineiston erilaisia merkintöjä ja sijainteja, omatoimisuuden ja kellutuksen suhdetta sekä sitä, miten toimia korjattavan aineiston kohdalla. Tälläkin kertaa työryhmät dokumentoivat omat pohdintansa ja ehdotuksensa.

Kellutuksen tilannekatsauksessa 21.4.2017 käytiin läpi missä kellutusprojektissa ollaan menossa ja mitä seuraavaksi on projektin suhteen tapahtumassa. Tilannekatsauksia järjestettiin tämän jälkeen vielä kaksi. 14.6.2017 järjestetyssä tilannekatsauksessa projektin kuulumisten lisäksi esiteltiin lähikirjastokierroksen tulokset tuoreeltaan ja viimeisessä tilannekatsauksessa, hieman ennen kellutuksen aloittamista 12.9.2017, kellutusta käytiin läpi jo hyvin konkreettisella tasolla. Kellutus aloitettiin 20.9.2017, minkä jälkeen henkilökunnalle järjestettiin viikoittaisia kellutusvartteja, joissa käytiin läpi kellutuksen välittömiä vaikutuksia. Kellutusvartit jäivät kuitenkin pian pois, sillä niitä ei koettu enää tarpeelliseksi 12.10.2017 pidetyn tilaisuuden jälkeen. Yleiseen kellutuskeskusteluun ja aineiston tasapainottamiseen liittyvään keskusteluun käytettiin tämän jälkeen intranet-sivustolle luotua keskustelupalstaa.

5 LÄHIKIRJASTOJEN JA KIRJASTOAUTOJEN VALMISTAUTUMINEN YHTEISKOKOELMAAN

Seuraavaksi siirrytään tarkastelemaan lähikirjastoissa ja kirjastoautoissa tehtyä kirjastokierrosta. Tässä luvussa kerrotaan ensin kirjastokierroksen tavoitteista ja tutkimusmenetelmistä, jonka jälkeen kirjastokierroksen tulokset on esitelty kirjastoittain. Lopuksi käsitellään sitä, saavutettiin kirjastokierrokselle asetetut tavoitteet.

5.1 Kirjastokierroksen tavoite ja tutkimusmenetelmät

Kellutuksen projektityöryhmässä sovittiin, että lähikirjastojen ja kirjastoautojen valmistautumista kelluvaan kokoelmaan kartoitetaan kirjastokierroksella. Kirjastokierroksen tavoitteena oli kerätä tietoa lähikirjastojen valmiuksista kellutuksen aloittamiseen. Lähikirjastojen henkilökunnan haastattelujen avulla haluttiin kartoittaa sitä, kuinka paljon uusi osastojako tuo muutoksia fyysiseen kokoelmaan ja sitä, tarvitaanko tiloissa opasteita uuteen osastojakoon liittyen. Tärkeänä pidettiin myös sitä, että henkilökunta kokee tulensa kuulluksi.

Kelluvaan kokoelmaan siirtymisen myötä lähikirjastojen ja kirjastoautojen valmius kellutukseen kartoitettiin käymällä jokaisessa lähikirjastossa henkilökunnan kanssa läpi kirjaston kokoelma ja fyysiset tilat kellutuksen näkökulmasta. Keskustelun pohjana toimivat lainaus- ja palautustilastot sekä lista lähikirjastojen henkilökunnan kanssa läpikäytävistä asioista (Liite 1). Lähikirjastokierroksen luonteen vuoksi voidaan puhua kvalitatiivisesta tapaustutkimuksesta. Tapaustutkimuksessa (case study) pyritään kuvaamaan ilmiöitä tai prosesseja yksittäisestä tapauksesta tai useasta toisiinsa liittyvästä tapauksesta käyttämällä useita eri menetelmiä (Hirsjärvi ym. 2009, 134-135). Tässä tapaustutkimuksessa kohteena olivat lähikirjastot ja kirjastoautot, menetelminä haastattelut ja niiden yhteydessä havainnointi sekä olemassa olevien tilastojen hyödyntäminen.

Koska haastattelulla pyrittiin kartoittamaan lähikirjastojen valmiuksia kellutukseen siirtymiseen ja avointa keskustelua aiheesta toivottiin, valikoitui tutkimusmenetelmäksi teemahaastattelu. Teemahaastattelussa ei käytetä tarkkoja kysymyksiä, vaan nimensä mukaisesti haastattelulle on määritelty tietyt teemat, joita haastattelussa käydään läpi. Myös aihepiirien järjestys voi vaihtua haastattelusta toiseen. (Hirsjärvi ym. 2009, 208.)

Kirjastokierros tehtiin ajalla 9.5.-9.6.2017 ja haastattelut toteutettiin ryhmä- tai yksilöhaastatteluina sen mukaan, miten henkilökuntaa oli kirjastossa paikalla. Haastatteluissa mukana oli (Paattisten kirjastoa lukuun ottamatta) kirjastopalvelusuunnittelija Kaija Valikainen, jonka vastuulle kirjaston kalustehankinnat kuuluvat. Haastattelut tallennettiin äänitiedostoiksi, mutta aineiston laajuudesta johtuen niitä ei ole litteroitu. Haastattelujen aikana kartoitettiin kunkin kirjaston kokoelmat, niiden sijoittelu kirjastotilassa sekä opasteiden riittävyys yhdessä kirjaston henkilökunnan kanssa. Lisäksi pohdittiin yhdessä mahdollista tulvimis- tai kuivumistilannetta tilastointien avulla.

5.2 Kirjastokierroksen tulokset

Aineiston esittäminen teemoittain olisi selkein tapa esittää tulokset. Koska haastatteluaineistoa kertyi jokaisesta lähikirjastosta noin tunnin verran, olisi aineiston litterointi vienyt kohtuuttoman paljon aikaa ja siksi tulokset on nyt esitetty kirjastoittain, siinä järjestyksessä, jossa haastattelut tehtiin. Näin esitettynä tuloksissa nousee enemmän esiin se, miten yhteiskokoelma vaikuttaa paikallisesti yhden kirjaston kokoelmaan ja henkilöstöön. Kirjastokierroksen tuloksista koostettiin myös taulukko (Liite 2).

Ilpoisten kirjasto 9.5.2017

Ilpoisten kirjasto on omatoimisesti auki joka päivä. Henkilökuntaa on paikalla maanantaista perjantaihin. Kirjasto sijaitsee koulun vieressä ja kirjaston yhteydessä on nuorisotila. Ilpoisten kirjastoon palautuu paljon aineistoa. Pääkirjastoon meneviä laatikkoja tulee yhteen kuljetukseen yleensä kahdesta neljään.

Ilpoisten kirjastoon on tulossa jonkin verran hyllymuutoksia kellutuksen myötä. Äänikirjoille ja Celia³-äänikirjoille on tulossa uusi paikka. Näiden viereen siirretään selkokirjat ja isotekstiset kirjat.

Lasten ja nuorten tietokirjat aiotaan hyllyttää jatkossa yhteen, koska niitä on vähän. Nuorten romaanit siirretään lähemmäs lasten osastoa ja niiltä vapautuvalle paikalle siirretään sarjakuvat. Sarjakuvien hyllyt siirretään lastenosastolle. Aikuisten kaunokirjallisuutta järjestellään uudelleen, jotta se etenisi hyllyissä loogisemmin. Novellit ovat tällä hetkellä

³ Celian äänikirjat ovat tarkoitettu sellaisille henkilöille, joilla on jokin lukemisen este. Yleiset kirjastot voivat hankkia Celian cd-äänikirjoja omaan kokoelmaansa. (Celia 2018.) Turun kaupungin kirjastolla on oma kokoelmansa, jonka aineisto myös kelluu.

romaanien joukossa, mutta henkilökunta harkitsee niiden siirtämistä erikseen omaksi genrekseen.

Aikuisten tietoaineisto etenee hyllyissä tällä hetkellä YKL-luokkien mukaisessa järjestyksessä. Tämä järjestys halutaan pitää ennallaan niin, että musiikkiosaston, taideosaston ja kirjallisuustieteen kirjat ovat jatkossakin entisellä paikallaan.

Musiikin osalta vain kirjat ovat YKL-luokan mukaan järjestetty muiden tietokirjojen kanssa samoille hyllyille, muu musiikkiosaston materiaali, kuten cd- ja dvd-levyt, ovat omassa hyllyssään. Vinyylilevyjä ei ole ollut kokoelmassa aikaisemmin, mutta niiden tulemiseen kellumisen myötä on varauduttu. Musiikkiaineiston hyllyn päällä on tilaa myös muulle erikokoiselle musiikin aineistolle.

Hyllyopasteet aiotaan uusia kokonaan ja opasteita on ajateltu siirtää hyllyn päädyistä hyllyjen päälle, josta ne on helpompi nähdä. Uudet osastot tuodaan esiin opastein, koska tietoaineiston järjestystä ei haluta muuttaa.

Uusille hyllyille ei ole tarvetta, sillä muutamia hyllyjä on olemassa varalla. Jos kirjastoon alkaa palautua niin paljon aineistoa, että se ei mahdu hyllyihin, niin henkilökunta on valmis tasapainottamaan kokoelmaa muihin kirjastoihin. Tilastojen mukaan Ilpoisten kirjasto olisi kuitenkin kuivuva kirjasto. Tällä hetkellä näyttää siltä, että Ilpoisissa on hyvin tilaa, vaikka aineistoa palautuisi sinne enemmänkin.

Tilaratkaisuista keskusteltaessa kävi ilmi, että automaattinen palautushylly (ns. älyhylly) ei aina toimi niin kuin sen pitäisi eli hyllyyn laitettu aineisto ei olekaan palautunut kirjastojärjestelmässä. Hyllyn kohtalosta keskusteltiin ja pohdittiin olisiko sille ehkä käyttöä jossakin toisessa yksikössä.

Henkilökunnan mukaan asiakkaiden varauksille on välillä liian vähän tilaa. Silloin kun varauksia on paljon, on osa varauksista laitettu hyllyn vieressä olevaan kärryyn. Asiakkaat ovat kuitenkin löytäneet varauksensa hyvin myös kärrystä.

Nummen kirjasto 10.5.2017

Nummen kirjasto on suurin Turun kaupunginkirjaston lähikirjastoista. Palautustilastointien mukaan Nummen kirjasto on yksi niistä kirjastoista, jotka tulvivat, eli sinne palautuu aineistoa enemmän kuin sieltä lainataan. Syitä tähän olivat kirjaston henkilökunnan mukaan kirjaston sijainti, aukioloajat ja hyvät parkkipaikat. Kirjasto on omatoimisesti auki joka päivä, henkilökuntaa on paikalla maanantaista perjantaihin.

Henkilökunta Nummen kirjastossa totesi, että palautuksia on paljon ja siitä noin kolmas osa on Turun kaupunginkirjaston aineistoa eli aineistoa, joka siis jatkossa jää Nummeen. Erityisesti musiikkiaineistoa ja nuotteja palautuu paljon hyllytilaan nähden. Henkilökunta toivoikin musiikin palautuksille lisähyllyä, jonka voisi sijoittaa musiikkiosaston viereen. Musiikin erikoisemmille aineistoille kuten vinyylilevyille tai erilaisille bokseille ei ollut vielä mietitty mitään ratkaisua, mutta todettiin, että niitä voitaisiin laittaa näytteille palautushyllyyn.

Henkilökunta on valmistautunut kellokukseen tekemällä paljon poistoja. Aineistoa myös siirretään paljon, sillä Nummen kirjasto on ottamassa käyttöön uuden osastojaon sellaisenaan. Tilaan tulee uutena osastona taideosasto, johon siirretään kaikki YKL-luokkien 70-77 aineisto.

Kirjallisuustieteen (YKL-luokka 86) siirtämisestä keskusteltiin, sillä jatkossa sen sijainti on osastossa kirjallisuus, johon kuuluvat runot, näytelmät ja romaanit. Kirjallisuuteen kuuluvat myös yleiset kokoomateokset (YKL-luokka 04) ja mietelausekokoelmat (YKL-luokka 10.8), jotka nyt ovat muun aineiston joukossa ja joiden siirtämisestä keskusteltiin myös. Vaikka kirjallisuusosaston aineistoa jäisikin muun aineiston joukkoon, niin se on hyvä merkitä opasteisiin asiakkaita varten. Todettiin, että opasteiden kanssa voidaan ohjata kaikkia niitä luokkia, jotka jäävät ”väärään” osastoon. Suuri osa opasteista on joka tapauksessa menossa uusiksi, koska hyllyjärjestyksiin on tulossa paljon muutoksia.

Isokokoiset-merkinnän poistuminen aiheuttaa Nummen kirjastossa ongelmia, sillä sijainnissa on ollut paljon kirjoja, jotka eivät mahdu muihin hyllyväleihin. Aikaisemmin isokokoiset kirjat ovat olleet omassa leveämmässä hyllyssään, mutta jatkossa ne ovat samoissa aakkosissa muun aineiston kanssa samassa hyllyssä. Henkilökunta on jo aloittanut isokokoisten siirtämisen muun kokoelman joukkoon.

Henkilökunta suhtautui hyvin rauhallisesti tulvaongelmaan. Tasapainottaminen mietitytti erityisesti ja toivottiin, että jatkossa tulvivaa aineistoa voitaisiin lähettää pääkirjastoon, josta aineisto lähetettäisiin mahdollisesti eteenpäin.

Kaunokirjallisuus on jaettu genreittäin ja genrejaossa noudatetaan pääosin pääkirjaston jakoa. Genreistä kauhu ja fantasia ovat nyt erikseen, mutta ne siirretään jatkossa spekulatiivisen fiktion alle. Novellit hyllytetään romaanien kanssa samoihin aakkosiin, mutta todettiin, että jatkossa opasteissa olisi hyvä mainita myös novellit, koska tämä sijainti näkyy asiakkaalle kirjastojärjestelmän kautta.

Nummen kirjastossa ei kuitenkaan kaikki aineisto tulvi, sillä lasten kuvakirjat ovat siellä selvästi kuivuva aineisto. Lasten aineiston järjestelyyn ei ole tarvetta tehdä muutoksia.

Pansion kirjasto 12.5.2017

Pansion kirjasto sijaitsee Pansion koulun kanssa samassa rakennuksessa. Rakennukseen on suunnitteilla peruskorjaus (Aamuset-kaupunkimedia 2017). Kirjaston kokoelmassa on kaikkea sitä aineistoa, mitä Turun kaupunginkirjaston yhteiskokoelmassakin tulee olemaan, muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta, kuten muun muassa vinyylilevyt. Pansion tilanne palautusten ja lainojen suhteen on aika lailla tasapainossa tilastojen mukaan. Henkilökunnan mukaan viime aikoina on tehty paljon poistoja yhteiskokoelmaa varten.

Haastattelun aikana todettiin, että palautusautomaatin toimintaa olisi syytä muuttaa. Palautusautomaatti ohjaa laittamaan kaiken aineiston laatikkoon paitsi varaukset, jotka se ohjeistaa antamaan henkilökunnalle. Jatkossa Turun aineiston palautus voisi olla ohjattuna suoraan palautushyllyyn. Palautushyllynä toimisi luontevasti palautusautomaatin vieressä oleva hylly, jossa on tällä hetkellä esitteitä ja lautapelejä.

Musiikin aineistosta cd-levyt on hyllytetty erikseen ja musiikin kirjat ovat tietokirjallisuuden seassa luokkanumerojärjestyksessä. Haastattelun aikana pohdittiin musiikkikirjojen siirtämistä cd-levyjen viereen, johon voitaisiin perustaa musiikinurkkaus. Henkilökunta totesi, että palautuksissa on paljon cd-levyjä, jolloin voisi olla ihan perusteltua tehdä musiikille oma osasto.

Henkilökunnan mielestä taiteet-osasto kannattaa hoitaa opasteilla. Puhuttiin myös runojen siirtämisestä kirjallisuuden alle, sillä ne ovat tällä hetkellä lähempänä tietokirjallisuutta kuin kaunokirjallisuutta. Keskusteltiin myös kirjallisuustieteen (YKL-luokka 86) siirtämisestä lähemmäs muuta kirjallisuusaineistoa.

Isokokoinen aineisto mahtuu hyvin muun aineiston joukkoon, sillä hyllyvälit ovat riittävän suuret, joten sen suhteen ei tarvitse tehdä muutoksia. Hyllylautoja tarvittaisiin muutama lisää.

Isotekstiset kirjat ovat muiden kirjojen joukossa. Selkokirjat ovat hyllytettyinä erikseen. Celia-aineistoa ei ole kokoelmassa, joten sille on katsottava paikka.

Nuorten osasto ja lasten osasto ovat toimivia sellaisenaan. Nuorten isokokoinen aineisto on erikseen, mutta se ei ole ongelma kokoelman kokoon nähden, sillä isokokoista aineistoa on hyvin vähän.

Kokoelman tasapainotus puhututti. Keskusteltiin siitä, että intranettiin on tulossa keskustelupalsta, mutta mitään varsinaista työkalua tasapainostukseen ei ole tulossa, kuten Jyväskylässä.

Lausteen kirjasto 15.5.2017

Lausteen kirjasto on pieni omatoimisesti auki oleva kirjasto. Kirjastoon pääsee omatoimisesti joka päivä. Henkilökuntaa on paikalla kahtena päivänä viikossa, maanantaisin ja torstaisin.

Palautushylly ruuhkautuu erityisesti kesäisin, kun henkilökuntaa on paikalla vain kerran viikossa. Myös noudettavien varausten hylly ruuhkautuu ajoittain. Pohdittiin olisiko varauksille olemassa jokin toinen paikka, mutta muuta paikkaa varauksille ei kuitenkaan keksitty.

Musiikkitalenteita ja aikuisten pelejä ei ole tällä hetkellä Lausteen kokoelmassa, mutta niitä tulee kuitenkin palautusten mukana. Näille aineistoille täytyisi löytää paikka. Kokoelmassa ei ole tällä hetkellä myöskään runoja tai aikuisten sarjakuvia, mutta niitä tulee palautusten mukana vain vähän.

Haastattelun aikana henkilökunta esitti toiveen yhtenäisistä opastepohjista. Opasteita joudutaan muuttamaan jatkossa ehkä useasti, koska kokoelma on pieni ja se elää enemmän yhteiskokoelman myötä. Valmiiden opastepohjien avulla opasteiden muuttaminen olisi helpompaa. Nyt Lausteen lastenosastolla on käytössä opastepohjat, jotka on saatu Runosmäen kirjastosta.

Vieraskielistä lastenaineistoa on jonkin verran ja se on tällä hetkellä siirtolainassa pääkirjaston kokoelmasta. Nähtäväksi jää, miten tämä kokoelma jatkossa muokkautuu.

Lasten elokuvia on kokoelmassa tällä hetkellä paljon ja niille varattu hyllytila on tällä hetkellä riittävä. Jos elokuvia palautuu kelluvan kokoelman myötä enemmän, niin tilaa lasten elokuville täytyy tehdä lisää.

Aikuisten romaaneista löytyy genremerkinnät kirjoista, mutta niitä ei ole viety kirjastojärjestelmän sijainteihin. Nämä pitäisi saada yhtenäiseksi.

Äänikirjat ja isotekstiset kirjat ovat nyt vierekkäin. Celia-aineistolle voitaisiin katsoa paikka niiden läheltä. Isotekstisiä on aika paljon, mutta niitä lainataan myös ahkerasti. Selkokirjat on myös hyllytetty erikseen. Keskusteltiin myös siitä, pitäisikö erityisille kohderyhmille suunnattu aineisto (Celia, äänikirjat, selkokirjat ja isotekstiset) olla samassa paikassa.

Isokokoiset-sijainti ei ole käytössä. Kaiken kokoinen aineisto on hyllytetty samoihin aakosiin. Hyllyihin mahtuu hyvin kaikenlaisen aineisto, eikä tarvetta uusille hyllyille ole. Tilaakin on hyvin rajallisesti, joten jos kirjasto alkaa tulvia, niin aineistoa on laitettava pois. Tasapainotusta mietittiin ja pohdittiin, että asiaa voisi käsitellä intranetin keskustelupalstalla. Pienestä kokoelmasta henkilökunnan olisi helpompaa lähettää ylimääräistä aineistoa pääkirjastoon, jossa sitten tehtäisiin päätös siitä, mihin yksiköihin aineistoa lähetetään. Poistojen teko mietityttää, koska pieneen kokoelmaan mahtuu vähemmän valinnanvaraa.

Runosmäen kirjasto

17.5.2017

Runosmäen kirjasto on auki maanantaista perjantaihin, omatoimiaukioloa ei ole. Runosmäkeen on suunnitteilla monitoimitalo, johon kirjaston toiminta tulevaisuudessa siirtyy, aikataulu on tässä vaiheessa kuitenkin vielä auki. Runosmäen kirjaston kokoelma on melko suuri ja siihen kuuluu kaikkea yhteiskokoelmassakin olevaa aineistoa, pois lukien vinylilevyt. Tilastojen mukaan kirjaston palautukset ja lainaukset ovat aika lailla tasapainossa, eikä siellä ole nähtävissä aineiston tulvimista tai kuivumista.

Varausten noutopiste on usein täynnä ja siksi viereen on laitettu kääri, johon varauksia saa myös laitettua. Henkilökunta ei nähnyt uutta varaustennoutohyllyä tässä vaiheessa tarpeelliseksi, kääri on ollut riittävä lisä. Kirjastossa ei ole erillistä palautushyllyä, johon asiakkaat voisivat laittaa palautetun aineiston. Henkilökunta ei koe sitä tarpeelliseksi, koska kirjasto ei ole omatoimisesti auki.

Lastenaineisto Runosmäessä ei eroa pääkirjaston lastenaineistosta, kellutuksen mukana ei siis ole tulossa uuden tyyppistä aineistoa lastenosastolle. Lasten kaunokirjallisuutta ei ole jaettu genreihin. Lasten kaikki av-aineisto on samassa paikassa. Vieraskielinen lasten aineisto on siirtolainattu pääkirjaston kokoelmasta. Venäjänkielinen aineisto on kaikkein suosituinta.

Nuorilla on oma palautushylly, johon henkilökunta laittaa palautetun aineiston. Nuorten kokoelmassa on kaikenlaisia aineistoja: romaaneja, tietokirjoja, elokuvia, äänikirjoja ja cd-levyjä. Aikuisten pelit ovat tällä hetkellä nuorten osastolla. Myös cd-levyt ovat lähellä nuorten osastoa. Jatkossa pelien osasto tulee olemaan musiikki, joten nämä aineistot tulevat olemaan osa musiikkiosastoa. Keskusteltiin myös laajemmin siitä, voisivatko musiikki ja taide olla omina osastoinaan ja minkälaisia muutoksia näiden osastojen luominen toisi tullessaan.

Runosmäen kirjastolla on tällä hetkellä oma retropelikokoelma, jossa on vanhoja Nintendo- ja Sega-pelejä. Retropelikokoelma kuuluu aikuisten kokoelmaan. Pohdittiin sitä, tulisiko kokoelma jättää kellutuksen ulkopuolelle ja sen kotisijainti olisi Runosmäen kirjastossa.

Kaikki elämäkerrat ovat nyt erikseen omassa hyllyssään. Tähän tulee jatkossa muutos, koska musiikin, taiteen ja kirjallisuuden elämäkerrat ovat jatkossa omilla osastoillaan. Henkilökunta on jo valmistautunut siirtämään aineistoa.

Selkokirjat, isotekstiset kirjat ja äänikirjat on nyt sijoitettu lähekkäin. Celia-aineisto mahtuu äänikirjojen kanssa samaan hyllyyn. Nämä tulevat jatkossa kaikki kuulumaan kirjallisuus-osastoon.

Poistoja on tehty paljon, samalla kun isokokoiset siirrettiin muun kokoelman yhteyteen muutama vuosi sitten, joten kokoelma on tällä hetkellä sopivan kokoinen kirjaston tiloihin nähden. Hyllytilaa on riittävästi, eikä tarvetta uusille hyllyille ole. Muutoksia aineiston sijoitteluun on kuitenkin tulossa paljon.

Runosmäessä on tehty kaunokirjallisuuden genreihin omia lisäyksiä. Jännityksellä, romantiikalla ja spekulatiivisella fiktiolla on omat hyllynsä ja niihin on lisätty kirjallisuustieteeseen (YKL-luokkaan 86) kuuluvia kirjoja. Genremerkinnöistä on yhtenäisyyden vuoksi kuitenkin luovuttava. Myös sateenkaarihyllystä joudutaan luopumaan juuri tästä syystä. Keskusteltiin siitä, että jatkossa kirjoja voi toki hyllyttää samaan hyllyyn, mutta genremerkintöjä voidaan laittaa vain yhteiskokoelman mukaisesti. Henkilökunta totesi kuitenkin, että selkeintä on purkaa nykyinen järjestely ja ottaa käyttöön sama hyllytys kuin muissakin kirjastoissa. Kokoelmaan on aiemmin ollut oma sijaintinsa myös aikuisten saduille, mutta siitäkin luovutaan kokonaan selkeyden vuoksi.

Henkilökunnalta tuli toive, että kirjastosta tehtäisiin pohjakartta ja samalla keskusteltiin myös opasteista. Uuteen kirjastotaloon on suunnitteilla omatoiminen aukioloaika, jolloin opasteilla on vielä suurempi merkitys kuin tällä hetkellä.

Käsikirjastoaineistoa on Runosmäessä jonkin verran ja sen tulevaisuus herätti keskustelua. Pohdittiin yhdessä, että jatkossa käsikirjastoaineisto joko poistetaan tai siirretään muihin osastoihin ja lainattavaksi. Työhuone-sijainti tulee kuitenkin säilymään henkilökunnan käytössä olevalle aineistolle.

Varissuon kirjasto 19.5.2017

Varissuon kirjasto sijaitsee Varissuon liikekeskuksessa. Kirjasto on auki maanantaista perjantaihin, omatoimiaukioloaikaa ei ole. Varissuolle on tilastojen mukaan tulossa enemmän aineistoa, kuin mitä sieltä lainataan eli se on tulviva kirjasto. Etenkin musiikkiaineistoa palautuu paljon. Tällä hetkellä aikuisten musiikkitalenteita ei ole ollenkaan kirjaston kokoelmassa, mutta jatkossa niille on löydettävä oma paikka. Pohdittiin yhdessä sitä, pitäisikö taiteet ja musiikki laittaa omiksi osastoikseen, mutta mitään päätöstä ei tässä vaiheessa vielä tehty.

Palautusautomaatti ohjaa tällä hetkellä palauttamaan kirjaston oman aineiston laatikkoon, ellei siitä ole varausta. Henkilökunta laittaa palautukset esille palautushyllyyn. Varissuolla on jo hetken aikaa ollut käynnissä eräänlainen esikellutuskokeilu, jossa on jätetty Varissuolle muualta Turun kaupunginkirjastosta palautunutta aineistoa asiakkaiden lainattavaksi. Kokeilun avulla henkilökunta näkee miten muu kuin oma aineisto lähtee Varissuolta lainaan.

Lasten osaston hyllyissä on hyvin tilaa. Poistoja onkin jo tehty lasten ja nuorten osastoilla kellutusta silmällä pitäen. Nuorten tietokirjoja on hyvin vähän ja ne on sijoitettu tällä hetkellä samaan hyllyyn lasten tietokirjojen kanssa. Lasten ja nuorten tietokirjoissa ei ole erikseen sijaintia isokokoiset.

Henkilökunnan mukaan aikuisten osastolla poistoja ei ole vielä tehty. Lisää tilaa on kuitenkin tarkoitus tehdä ennen kellutuksen alkua. Aikuisten aineiston kohdalla isokokoiset tieto- ja taidekirjat ovat iso ongelma, sillä ne eivät mahdu tämän hetkisiin hyllyihin. Hyllyt eivät ole riittävän syviä ja sen lisäksi ne jo nyt notkuvat, eivätkä kestäisi isokokoisten kirjojen painoa. Isokoista aineistoa on suhteellisen paljon ja siksi uudet hyllyt ovat Varissuon kirjastoon välttämättömät aikuisten tietoaineiston saamiseksi yhteiskokoelman mukaiseksi.

Henkilökunta suunnitteli, että kaunokirjallisuushyllyn alkuun jätettäisiin palautushyllyt aina isoimpien genrejen ja genrettömien romaanien kohdalle. Tämä vähentäisi palautushyllyssä olevan kaunokirjallisuuden määrää ja palautukset olisivat heti lähempänä oikeaa osastoaan.

Tasapainotuksesta käytiin keskustelua. Palautushyllyyn ei haluta jättää pitkäksi aikaa mitään näytteille, koska se on niin pieni. Henkilökunta haluaisi kuitenkin pitää palautuksia ensin esillä ja nähdä miten ne menevät lainaan. Pohdittiin myös sitä, mitä aineistoa lähetetään pois ja missä vaiheessa. Keskusteltiin myös Jokereista ja siitä, olisiko niistä syytä luopua kelluvan kokoelman myötä. Todettiin, että Jokeri-aineistolla on omat hyvät ja huonot puolensa.

Jyrkkälän kirjasto 22.5.2017

Jyrkkälän kirjasto on pieni kirjasto, joka ei ole omatoimisesti auki. Henkilökuntaa on paikalla kahtena päivänä viikossa. Kokoelma on hyvin pieni ja hyllyt ovat aika täysiä. Poistoja on silti tehty paljon. Lasten aineiston isot sarjat vievät paljon tilaa (esimerkiksi Soturikissat -sarja) ja koska tilat ovat pienet, niin hyllyt täyttyvät nopeasti.

Tilastojen mukaan kellutus ei vaikuta aineiston määrään Jyrkkälän kirjastossa, vaan aineistoa lainataan yhtä paljon kuin sitä palautetaan. Kirjaston tilojen kannalta tasapaino on hyvä asia. Elämäkerrat ovat Jyrkkälän kokoelmassa erittäin suosittuja ja niitä myös varataan muualta jonkin verran. Tilanpuute voi muodostua ongelmaksi, jos elämäkertoja palautuu enemmän kuin lainataan, koska hyllytilaa niille on vähän.

Vanhemmissa jännitys- ja sotakirjoissa on genremerkintä kirjassa itsessään, mutta sijaintitietoa ei ole viety kirjastojärjestelmään. Näiden genrejen kirjat ovat ainoita, joilla on Jyrkkälän kirjastossa oma hyllypaikka. Muissakin genreissä saattaa olla genremerkintä fyysisessä kirjassa, mutta sijainti tietojärjestelmässä puuttuu. Nämä on käytävä läpi ennen yhteiskokoelmaan siirtymistä. Myös muutamia tuplamerkintöjä löytyi, kuten romantiikka ja huumori, näissä toinen merkintä täytyy poistaa ja katsoa, että sama merkintä jää myös kirjastojärjestelmään. Isotekstiset kirjat on hyllytetty tällä hetkellä erikseen. Pohdittiin voisiko niiden lähelle sijoittaa Celia-aineiston, sillä sille täytyy jostain löytää oma hylly.

Aikuisten elokuvat ovat tällä hetkellä avohyllyn sijaan kaapissa. Kaapin ovia on tilasyistä pidettävä kiinni, joten aineisto ei ole kunnolla löydettävissä. Aikuisten musiikkitalenteet eivät kuulu tällä hetkellä kokoelmaan, mutta jos niitä jatkossa palautuu, niin ne voisi hyllyttää aikuisten dvd-elokuvien kanssa samaan kaappiin. Pohdittiin, että kaikki aikuisten

ja nuorten av-aineisto voisi olla samassa kaapissa. Kaapin käytettävyyttä voisi parantaa ottamalla ovet pois ja laittamalla tuki aineiston taakse, ettei aineisto painu kaapin syvyyksiin.

Jyrkkälän kirjastoon halutaan lisätä yksi uusi hylly, jota voisi käyttää poistokirjoille. Muuten tilaan ei ole mahdollista lisätä hyllyjä, koska tilat ovat pienet. Taidekirjoja on noin parikymmentä ja musiikkikirjojakin on hyvin vähän. Näin pieneen kokoelmaan ei ole tarvetta tehdä omia osastoja musiikille, taiteelle tai kirjallisuudelle. Kirjaston kokoelma on pieni, siksi tilassa ei tällä hetkellä juurikaan ole opasteita. Opasteita voisi kuitenkin laittaa esimerkiksi hyllyjen päälle.

Maarian kirjasto 30.5.2017

Maarian kirjasto on avoinna neljänä päivänä viikossa: maanantaisin ja keskiviikosta perjantaihin. Seniorit ovat isoin aikuisasiakasryhmä. Asiakkaat palauttavat kaiken aineiston tiskiin, eikä kirjastossa ole palautusautomaattia. Maarian kirjasto on siirtymässä uusiin tiloihin monitoimitalo Ypsiloniin Yli-Maariaan vuoden 2018 lopulla ja samalla kirjasto on muuttumassa myös omatoimisesti auki olevaksi (Yli-Maarian monitoimitalo Ypsilon 2018).

Tietokirjat on järjestetty pääluokkien mukaan ja ne on selkeästi opastettu. Isokokoiset tietokirjat ovat muun aineiston joukossa ja ne mahtuvat hyllyihin hyvin. Musiikkitalenteita ei tällä hetkellä ole kokoelmassa, mutta niitä on aivan varmasti jatkossa tulossa varausten ja palautusten myötä. Taiteen ja musiikin osastoja mietittiin yhdessä. Musiikkinurkkaus olisi helposti järjestettävissä ja siihen mahtuisivat myös aikuisten pelit.

Aikuisten kaunokirjallisuudessa jännitys ja huumori on hyllytetty omina genreinään, loput ovat samassa sijainnissa. Henkilökunnan mukaan genremerkityt kirjat on viety sijainneina myös kirjastojärjestelmään, ehkä yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta.

Isotekstiset kirjat ja selkokirjat ovat samassa hyllyssä. Pohdittiin, että Celia-aineiston voisi sijoittaa äänikirjojen lähelle, mutta kuitenkin niin, että se on selkeästi merkitty.

Tilastojen mukaan Maariassa lainaukset ja palautukset ovat hyvin tasapainossa, joten aineiston tasapainostus ei herättänyt keskustelua tässä vaiheessa. Yli-Maariaan tulevaan uuteen tilaan voisi miettiä osastot uuden osastojaon mukaisesti, mutta vanhoihin tiloihin ei isompia muutoksia kannata tehdä.

Hirvensalon kirjasto 31.5.2017

Hirvensalon kirjasto on muuttamassa uusiin tiloihin. Syvälahden monitoimitalo valmistuu syksyksi 2018 ja kirjasto muuttaa sinne kesällä 2018. Haastattelun aikana todettiin, että kirjaston tilojen järjestelyyn ei kannata tehdä kovin paljon muutoksia kellutusta varten, vaan henkilökunnan kannattaa keskittyä uusien tilojen suunnitteluun. Uusi osastojako olisi hyvä huomioida uusien tilojen suunnittelussa, jotka on mitoitettu nykyisen kokoiselle kokoelmalle.

Henkilökunta kertoi, että poistoja on tehty jo jonkin verran ja niitä tehdään vielä paljon jo pelkästään muuttoa ajatellen. Hirvensalo on tilastojen mukaan tulviva kirjasto. Tämä on otettu huomioon poistoja tehdessä. Aineistosta eniten tulvivat lasten kuvakirjat, aikuisten romaanit ja musiikki. Tämä herätti keskustelua siitä, miten nämä aineistot tasapainotetaan jatkossa.

Tällä hetkellä kokoelmaan ei kuulu aikuisten musiikkitalenteita, joten niille täytyy löytää paikka jostakin. Celia-aineistolle on suunniteltu paikkaa äänikirjojen kanssa samaan hyllyyn. Aikuisten romaaneista jännitys ja spekulatiivinen fiktio on hyllytetty omina genreinä, muut romaanit on hyllytetty yksin aakkosiin. Kaikissa genremerkinnöillä varustetuissa kirjoissa sijainti löytyy myös kirjastojärjestelmästä.

Hirvensalon kirjaston opasteet nähtiin tällä hetkellä riittävinä uutta osastojakoa ajatellen. Keskusteltiin yhdessä siitä, että henkilökunnan kannattaa suunnata katse jo tulevaisuuteen ja uusiin tiloihin, ja tehdä nykyisissä tiloissa vain välttämättömimmät muutokset kellutusta ajatellen.

Skanssin kirjasto 2.6.2017

Skanssin kirjasto on osa Skanssin yhteispalvelupistettä, joka sijaitsee ostoskeskus Skanssissa. Kirjasto on avoinna maanantaista perjantaihin, mutta kirjastoammatillista henkilökuntaa on paikalla vain joka toisella viikolla perjantaisin.

Skanssin kirjasto on tilastojen mukaan tulviva kirjasto. Hyllyjä tullaan tarvitsemaan lisää, koska palautuksia on paljon, eikä kaikkea ole järkevää lähettää pois. Tällä hetkellä kokoelmaan ei kuulu kaikkea aikuisten tietoaainestoa, ainoastaan suosituimmista aihepiireistä on otettu muutamia teoksia kokoelmaan, kuten esimerkiksi erilaiset harrastekirjat. Aikuisten tietoaainestolle voisi hankkia samanlaiset hyllyt, joissa tällä hetkellä on aikuisten romaanit, jolloin kaikki aikuisten aineisto olisi selkeästi omana kokonaisuutenaan. Henkilökunta oli jo etukäteen pohtinut, että katsotaan mitä tapahtuu, kun kellutus lähtee käyntiin ja sitten nähdään mitkä aineistot lähtevät Skanssista myös lainaan.

Yhteispalvelupisteeseen on siirtymässä Kela Varissuolta. Kirjastotilasta tulee läpikulku Kelan tiloihin. Yhteispalvelupisteen tilaa koskevat erityiset vaatimukset siksi, että siellä järjestetään erilaisia tapahtumia, jolloin keskilattialla olevien kalusteiden täytyy olla liikuteltavissa. Tämä täytyy ottaa huomioon uusien hyllyjä suunniteltaessa ja aineiston sijoittelussa.

Automaattien toimintaan ei tarvita muutosta yhteiskokoelmaa ajatellen. Aikaisemmin Skanssin aineistoon ei ole kohdistunut varauksia, mutta jatkossa näin ei enää ole, vaan Skanssissa oleva aineisto käyttäytyy samalla tavalla kuin muissakin yksiköissä. Aineisto on myös merkitty omalla Skanssi-tarralla ja pohdittiin yhdessä voisiko nämä tarrat jättää aineistoon vai tulisiko ne poistaa, kun aineistosta tulee osa yhteiskokoelmaa.

Henkilökunnan kanssa mietittiin myös sitä, olisiko palautetulle aineistolle hyvä olla palautushylly automaatin vieressä. Tällä hetkellä palautukset menevät laatikoihin, joista henkilökunta laittaa niitä esille. Hyllystä aineisto olisi heti paremmin nähtävillä.

Pohdittiin myös sitä, mitä jatkossa tehdään aineistolle, joka on pakko lähettää pääkirjastoon. Pitääkö aineisto lainata jollekin kortille vai merkitä muuten kuljetettavaksi.

Palautuksista suurin osa on tähän asti ollut muualle menevää ja Skanssin omaa aineistoa on ollut selvästi vähemmän. Myös muiden Vaski-kirjastojen aineistoa palautuu paljon, mutta se lähetetään jatkossakin pois. Aineistolajeista lasten aineistoa palautuu paljon, mutta sitä ei juurikaan lainata, joten lasten aineiston osuus tulee jonkin verran kasvamaan.

Opasteita ei tällä hetkellä juurikaan ole, ainoastaan hyllyistä löytyy reunasta hyllymerkinät. Tietokirjat menevät nyt luokittain ja jatkossakin on syytä järjestää näin, koska kokoelma on pieni. Henkilökunnan kanssa pohdittiin sitä, mitä opasteita tilassa tarvitaan ja miten aineisto on nyt löydettävissä hyllyistä. Jatkossa, kun aineisto monipuolistuu, voi opasteille olla enemmän tarvetta.

Vasaramäen kirjasto 5.6.2017

Vasaramäen kirjasto sijaitsee Vasaramäen koulun yhteydessä. Se on yksi omatoimikirjastoista. Henkilökuntaa on kirjastossa paikalla kahtena päivänä viikossa, maanantaisin ja torstaisin.

Tilastot näyttävät, että tällä hetkellä aikuisten romaaneja lainataan enemmän kuin mitä niitä palautuu. Palautuksissa on paljon aikuisten ja lasten musiikkitalenteita, jotka eivät

kuulu tämän hetken kokoelmaan. Niitä on siis jatkossa jäämässä Vasaramäkeen kellutuksen myötä.

Palautusautomaatin luona olevaa palautushyllyä on kasvatettu isommaksi ja tällä hetkellä siihen mahtuu hyvin kaikki palautettava aineisto. Palautuksia on myös voinut palauttaa älyhyllyyn, jonka toimintavarmuus ei ole kuitenkaan ollut riittävä, henkilökunnan kanssa pohdittiin älyhyllyn ottamista muuhun käyttöön.

Lisää tarvetta hyllyille ei ole, mutta aineistokärryt ovat huonossa kunnossa ja niiden tilalle henkilökunta toivoi uusia kärryjä. Poistoja on tehty paljon jo ennen kellutusaikaita henkilöstövaihdojen vuoksi.

Kirjasto toimii kahdessa kerroksessa ja kolmessa tasossa. Yläkerrasta löytyy kirjallisuus ja alakerran kahdessa tasossa on muu aineisto: lapset, nuoret, tieto, taiteet ja kirjallisuuden osalta YKL-luokan 86 aineisto sekä vieraskielinen kirjallisuus ja sarjakuvat. Taiteen ja musiikin kokoelmat ovat tällä hetkellä hyvin pienet ja musiikin osalta kokoelmaan kuuluu vain kirjoja ja nuotteja. Aikuisten dvd-levyt ovat alakerrassa ja jatkossakin kaikki avaineisto voisi henkilökunnan mukaan olla siellä, äänikirjat mukaan lukien. Celia-aineiston paikkaa mietittiin myös yhdessä.

Opasteiden tarvetta pohdittiin yhdessä. Henkilökunnan mukaan eri osastoja ei fyysisesti kannata lähteä perustamaan, helpointa olisi osoittaa osastot opastein. Uuden osastojaon myötä opasteita voisi lisätä tilaan, jotta aineisto olisi helpompi löytää omatoimiaikana, mietittiin jo hieman sitä, minkä tyyppistä opastusta tilaan voisi laittaa ja mihin opasteita voisi sijoittaa.

Genremerkityjä romaaneja ei ole viety kirjastojärjestelmään sijainteina. Niiden lisäämisessä on iso työ, koska merkintöjä on paljon. Henkilökunnan mukaan aineistoa voisi poistaa samalla, kun genremerkintöjä viedään järjestelmään, sillä kaikki aikuisten romaanit tulee siinä käytyä läpi. Henkilökunnalle tuli mieleen, pitäisikö romantiikka olla genrenä omassa hyllyssään, koska sitä lainataan paljon. Tällä hetkellä kaunokirjallisuuden genreistä vain jännitys on hyllytetty erikseen, muut ovat samoissa aakkosissa.

Musiikkiaineistolle voisi henkilökunnan mukaan olla oma hylly, josta löytyisi kaikki aikuisten ja lasten musiikkitalenteet, mahdollisesti myös nuotit ja musiikkikirjat. Älypalautushylly voisi sopia hyvin tähän tarkoitukseen, sillä se on tarkoitukseen riittävän suuri.

Selkokirjoja on nuortenkirjojen seassa muutama, mutta aikuisten selkokirjoja ei ole. Isotekstisiä on muutama romaanien seassa, mutta niitä ei ole merkitty mitenkään. Todettiin, että ne olisi hyvä olla merkittynä. Erikoisemmista sijainneista on käytössä myös jouluku. Lapsilla on oma jouluku-sijaintinsa. Pohdittiin myös mitä tehdään aikuisten jouluku-sijainnille ja pitäisikö jouluku-kirjojen olla asiakkaiden saatavilla ympäri vuoden.

Paattisten kirjasto 6.6.2017

Paattisten kirjasto on omatoimisesti auki joka päivä. Henkilökuntaa on paikalla kahtena päivänä viikossa. Paattisten kirjaston kokoelma on pieni ja se on viety kirjastojärjestelmään vasta vuosien 2010 ja 2011 aikana, kun kirjasto muutti nykyisiin tiloihin. Poistoja tehtiin samassa yhteydessä paljon. Poistoja on tehty sen jälkeen koko ajan, jotta kokoelma pysyisi sopivan kokoisena kirjaston tilaan nähden.

Tilastojen mukaan Paattisten kirjasto on tulviva kirjasto, joten aineiston poistamista ja tasapainottamista on kellutuksen myötä tulossa. Sarjakuvia, äänikirjoja ja nuotteja palautuu henkilökunnan mukaan paljon, näille pitäisi jatkossa järjestää tilaa. Aikuisten musiikkiaineistoa on kokoelmassa ollut tähän asti hyvin vähän.

Elämäkerrat ovat tällä hetkellä omassa hyllyssään ja ne halutaan jatkossakin pitää erikseen, huolimatta siitä mihin luokkaan tai osastoon ne kuuluvat. Koska elämäkerrat ovat näkyvällä paikalla ja niitä lainataan paljon, ne löydetään jatkossakin hyvin, mutta opastusta täytyy miettiä omatoimiaikaa ajatellen.

Hyllypaikat pitäisi miettiä ainakin aikuisten musiikkiaineistolle, aikuisten ja lasten elokuville ja Celia-aineistolle. Lasten kuvakirjoja on kokoelmassa paljon ja niitä palautuu usein myös enemmän kuin niitä lainataan. Todettiin, että ne tulevat nopeasti tulvimaan ja pohdittiin sitä, miten tämä aineisto saadaan tasapainotettua. Kuvakirjoja on todennäköisesti lähetettävä pääkirjastolle, jotta hyllytila Paattisilla riittää. Isokokoisia kirjoja ei ole kokoelmassa tällä hetkellä lainkaan. Jos niitä palautusten mukana tulee, ne voidaan hyllyttää samaan hyllyyn muiden kanssa, hyllyväliä ovat tähän riittävän suuria. Tällä hetkellä selkokirjoja on vain nuorten kirjoissa. Aikuisten selkokirjoille ei ole omaa paikkaa.

Kaunokirjallisuutta ei ole hyllytetty genreittäin. Kirjoissa on genremerkintöjä, mutta sijaintitietoa ei ole viety kirjastojärjestelmään. Tämä täytyy hoitaa kuntoon ennen kellutuksen aloittamista. Todettiin myös, että tilastojen mukaan romaaneja palautuu Paattisille enemmän, kuin niitä sieltä lainataan, joten niidenkin tasapainotusta on jatkossa mietittävä.

Opasteita on tilassa hyvin vähän. Pohjakartta on olemassa, kuten muissakin omatoimikirjastoissa, mutta muita opasteita ei juurikaan ole. Opasteita voisi lisätä esimerkiksi hyllyjen päälle, koska hyllyt ovat matalia. Uusi osastojako voidaan helposti tuoda esille tällaisilla opasteilla.

Henkilökunnalla oli myös ajatus siitä, että kirjaston tilassa voisi olla yksi hylly, johon laitettaisiin kaikki erikoisempi palautuva aineisto, jota ei kokoelmassa jo ole. Tällaisia ovat esimerkiksi konsolipelit, vieraskieliset kirjat, vinyylilevyt ja erikoisempi musiikkiaineisto. Koska kokoelma on pieni, niin erikoisuudet saattavat muuten hukkaa muun aineiston joukkoon.

Vaikka aineiston sijoitteluun tulisikin muutoksia, niin uusille kalusteille ei ole tarvetta. Tilaa tehdään jo olemassa olevia kalusteita hyödyntäen. Paattisten kirjaston pieneen tilaan ei ole mielekästä sijoittaa enempää kalusteita, ettei tila käy ahtaaksi.

Kirjastoautojen talli 9.6.2017

Kirjastoautojen kokoelmat sijaitsevat kahdessa kirjastoautossa sekä kirjastoautojen varastossa. Kummassakin kirjastoautossa on tällä hetkellä oma kellutuslaatikko, johon palautuva aineisto jää vähäksi aikaa esille ja lainattavaksi. Autoissa oleva kokoelma on hyvin kompakti. Aineiston paikat on myös tarkkaan mietitty, koska hyllytilaa on hyvin rajallisesti. Isokokoinen aineisto on auton alahyllyillä, samoin cd-levyille on oma hyllynsä.

Kirjastoautojen tallilta lähtee paljon varauksia muihin kirjastoihin. Varauksia haetaan kahdesta autosta ja varastosta. Varastossa on lisäksi omat paikkansa palautuksille ja uutuusaineistolle. Varauksia joudutaan siksi etsimään useammasta paikasta. Autojen kokoelmassa ei ole tällä hetkellä konsolipelejä eikä vieraskielistä aineistoa, mutta niitä palautuu aika paljon. Jatkossa näitä voidaan pitää hetken aikaa laatikossa esillä autoissa ja katsoa menevätkö ne siitä edelleen lainaan. Kaikki erikoisempi aineisto voi olla hetken aikaa laatikossa, kuten esimerkiksi vinyylilevyt. Autoissa opasteet ovat hyvin selkeät ja informatiiviset, eikä niitä tarvitse kellutuksen takia muuttaa.

Isokokoiset kirjat ovat tallilla omissa hyllyissään ja niiden sijainti on ollut isokokoisissa. Isokokoisten sijainnin poistuminen kirjastojärjestelmästä tulee olemaan iso juttu kokoelman järjestämisen kannalta, sillä isokokoista aineistoa on paljon. Isokokoisten siirto muun aineiston joukkoon tarkoittaa käytännössä sitä, että hyllyväliä on säädettävä uudelleen ja koko varaston järjestys menee uusiksi.

Kirjastoautojen tämän hetkiseen kokoelmaan kuuluu myös c-kasetteja. Keskusteltiin henkilökunnan kanssa siitä, olisiko nämä syytä jättää kokonaan kellutuksen ulkopuolelle. C-kasetteja lainataan autoista jonkin verran, mutta se on kuitenkin hyvin marginaalinen aineistolaji.

Tallin kokoelmasta on mahdollista tehdä paljon poistoja, koska aineistoa on osittain kaksin kappalein. Aiemmin aineistoa on tilattu usein kaksin kappalein siksi, että kumpaankin autoon on saatu oma kappale. Poistoja voisi tehdä mahdollisesti samalla, jos isokokoisia siirretään muun aineiston joukkoon.

Hyllytilaa on aineistolle riittävästi, eikä uusille hyllyille ole tarvetta. Kärryille sen sijaan olisi tarvetta, mutta ne voisivat olla vanhojakin, jotka ovat poistumassa muista kirjastoista. Pohdittiin yhdessä voisiko Vasaramäen kirjaston vanhoja kärryjä käyttää tallilla.

Aikuisten kaunokirjallisuuden genret on merkitty fyysisiin kappaleisiin henkilökunnan työtä helpottamaan, mutta genretietoa ei ole viety kirjastojärjestelmään. Nämä aiotaan käydä läpi ennen kellutuksen aloittamista ja laittaa puuttuvat sijainnit kirjastojärjestelmään.

Yhteenveto

Yhteenvetona voidaan todeta, että uusi osastojako voidaan ottaa käyttöön kaikissa lähikirjastoissa vähintään opasteiden avulla. Lapset, nuoret ja tieto ovat helpoimpia osastoja, sillä niissä ei oikeastaan tapahdu kirjastojärjestelmän sijaintien osalta muutoksia. Isoimmat muutokset tulevat taiteet-, kirjallisuus- ja musiikkiosastoihin. Opasteisiin täytyy kiinnittää erityistä huomiota omatoimikirjastoissa, joissa neuvoa aineiston löytymiseen ei aina voi kysyä henkilökunnalta.

Taiteet-osasto, johon kuuluu YKL-luokat 70-77 ja aikuisten elokuvat, on jokaisessa kirjastossa sijoitettuna hieman eri tavalla. Näiden sijainnit kirjastotilassa on kuitenkin melko helppo osoittaa opastein.

Kirjallisuusosasto onkin sitten jo hankalampi. Kirjallisuusosastoon kuuluvat yleiset koomateokset, mietelausekokoelmat, kirjallisuustieteen teokset, kaunokirjallisuus ja vieraskielinen kaunokirjallisuus genreineen, näytelmät, runot, kansanrunot ja aikuisten sarjakuvat kaikilla kielillä, vieraskielinen tietokirjallisuus (ruotsia ja englantia lukuun ottamatta) sekä äänikirjat ja kuunnelmat kaikilla kielillä, Celia-äänikirjat, selkokirjat ja useimmat isotekstiset kirjat. Näiden yhdistäminen yhdeksi kirjallisuusosastoksi olisi tietysti

kaikkein selkeintä, mutta lähes kaikissa kirjastoissa kirjallisuusosaston aineisto on hajautettu eri tavalla, jolloin osastoon kuuluva aineisto täytyy tuoda esille opasteiden avulla.

Musiikkiosasto voi olla asiakkaalle helpommin näyttäytyvä osasto kuin taiteet tai kirjallisuus. Musiikkiosaston luomisen tai esilletuomisen haasteena on kuitenkin aineiston monimuotoisuus. Musiikkiaineisto kun voi olla mitä tahansa cd-levyistä ja kirjoista aina isokokoisiin nuotteihin ja aikuisten konsolipeleihin.

Haastatteluissa ilmeni, että kaikissa lähikirjastoissa oli jo aloitettu kellutukseen valmistautuminen. Useimmissa kirjastoissa poistoja oli jo tehty kellutusta varten ja isossa osassa kirjastoja oli palautusten kautta pohdittu minkälaista aineistoa kellutus tuo mukanaan kirjastoon, kun aineistoa ei enää lähetetä sen kotiyksikköön. Monen haastatellun mielestä oli hyvä, että asioita käytiin yhdessä läpi, koska kaikkea ei välttämättä tule itse ajatelleeksi.

Arjen kokoelmatyöstä esille nousi erityisesti kokoelman tasapainottaminen. Monessa tulvivassa kirjastossa asiaan suhtauduttiin rauhallisesti, mutta tasapainottamisen uskottiin lisäävän työtä jonkin verran. Monessa lähikirjastossa pohdittiin sitä, voiko aineistoa lähettää pääkirjastoon, jossa se voitaisiin evaluoida erikseen.

5.3 Kellutukseen valmistautumisen onnistuminen

Kellutukseen valmistautumisen onnistumisesta tehtiin vielä asiantuntijahaastattelu Turun pääkirjastolla 24.4.2018. Haastateltavina olivat palvelupäällikkö Hypén ja kirjastopalvelusuunnittelija Valikainen. Haastattelu tehtiin teemahaastatteluna, jossa käsiteltiin kirjastokierroksen onnistumista ja kellutukseen valmistautumisessa onnistumista. Lisäksi haastattelussa selvitettiin myös sitä, miten kellutuksen vaikutuksia voidaan jatkossa seurata.

Haastateltavat totesivat yksimielisesti, että kirjastokierroksesta oli paljon hyötyä kellutukseen valmistautuessa. Valikainen totesi, että oli hyvä, kun kierroksen aikana käytiin kokeumat kunnolla läpi ja heräteltiin henkilökuntaa huomaamaan mitä kaikkea muutosta yhteiskokoelma tuo tullessaan. Kirjastokierros oli Valikaisen mukaan myös erittäin hyvä tapa osallistaa lähikirjastojen ja kirjastoautojen henkilökuntaa kellutukseen valmistautumisessa. Erittäin onnistuneina kumpikin piti kellutustyöpajoja, joissa henkilökunta oli aktiivisesti mukana valmistelemaan kellutusta. Haastateltavat totesivat, että kirjastokierroksella työpajatoiminta ikään kuin konkretisoitui.

Hypénin mukaan kellutus oli tervetullut uudistus, muun muassa siksi, että yhteiskokoelman myötä aineistomäärärahoja on helpompi jakaa ja niiden käyttöä on helpompi seurata. ”En enää kellutuksesta luopuisikaan”, hän totesikin haastattelun aikana. Hänen mukaansa tulvimisen ja kuivumisen ratkaiseminen on kuitenkin vielä tekemättä. Hypén harmittelee, että tasapainottamisen tuoma lisätyö on ollut kelluttamisen ”ei-toivottu seuraus”. Tasapainottaminen on hänen mukaansa tällä hetkellä käsityötä, jota tehdään intranetin keskustelupalstan kautta ja se vie henkilökunnan aikaa muulta työltä. Siksi jonkinlainen tasapainotustyökalu olisi hänen mukaansa hyvä olla olemassa ja sen tulisi ehdottomasti toimia reaaliajassa.

Valikainen ja Hypén totesivatkin, että osasyynä tasapainottamisen tarpeelle voi olla se, että aineisto ei ole ollut tasapainossa kysyntään nähden. Hypénin mukaan kellutuksen myötä nähdään hyvin hankinnan vinoumat. Esimerkiksi dekkareita on hankittu kaikkiin lähikirjastoihin ja nyt niitä tulvii monessa paikassa. Sen sijaan lasten aineistoa on hankittu kysyntään nähden liian vähän ja se näkyy lastenaineiston kuivumisena.

Hypén toivoi myös, että poistoja voitaisiin tehdä lähikirjastoissa rohkeammin, sillä nyt aineistoa lähetetään herkästi pääkirjastolle. Tässä näkyy Valikaisen mukaan se, että kokoelmatyössä ei vielä ole totuttu ottamaan huomioon koko kaupunginkirjaston tasoa, vaan aineistoa tarkastellaan edelleen sen mukaan mitä oman yksikön hyllyistä löytyy. Tämä ajattelutavan muutos ottaa kuitenkin haastateltavien mukaan oman aikansa.

Kellutuksen käyttöönoton vaikutuksia voidaan Hypénin mukaan selvittää seuraavilla indikaattoreilla: asiakastyytyväisyys, henkilökunnan työajan kohdentuminen eri tehtäviin, kirjastoyksiköiden kokoelmaprofiilit, kuljetusten määrä ja lainojen määrä. Asiakastyytyvyyttä voidaan hänen mukaansa selvittää asiakaskyselyiden avulla. Henkilökunnan työajan käytön muutoksesta taas aiotaan hänen mukaansa tehdä henkilökunnalle kysely, jossa kysytään kokemusta siitä, onko työajan käytössä tapahtunut muutosta kellutuksen myötä. Tällainen kysely toteutettiin vuoden 2017 keväällä ja uusintakyselyllä voidaan havaita mahdolliset muutokset työajan jakautumisessa eri tehtävien kesken. Kirjaston kokoelmaprofiileista voidaan Hypénin mukaan tarkastella, onko niihin tullut muutoksia. Lainausmäärät saadaan suoraan kirjastojärjestelmästä. Sen sijaan kuljetusten määrän muutosta voi olla vaikeampi mitata, sillä siihen on vaikuttanut paljon myös varusten muuttuminen maksuttomiksi. Tällä hetkellä kelluttamisen vaikutusten seuranta ei ole Hypénin mukaan vielä sen tarkemmin pohdittu, koska johtoryhmässä on ollut paljon henkilöstömuutoksia.

Hypénin ja Valikaisen mukaan kirjastokierroksen tuloksia voitaisiin käyttää pohjana seurannalle. Esimerkiksi kellutuksen yksivuotistarkastelu voisi heidän mielestään olla paikallaan. Siinä katsottaisiin mitä lähikirjastoissa oli ajateltu muuttuvan ja mikä kellutuksen myötä lopulta muuttui.

6 LOPUKSI

Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa Turun kaupunginkirjaston lähikirjastojen ja kirjastoautojen valmiuksia yhteiskokoelman käyttöönottoon ja arvioida hyllytilan ja opasteiden riittävyttä. Tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua, joka soveltuikin tarkoitukseen erinomaisesti, koska tutkittavat kirjastoyksiköt olivat keskenään erilaisia, mutta tutkittavat asiat samoja. Haastattelun tueksi oli laadittu muistilista, josta haastattelun lopuksi pystyi tarkistamaan, että kaikki tarkasteltavat asiat oli haastattelun aikana käyty läpi.

Teemahaastattelujen tuloksista kävi ilmi, että lähikirjastojen valmiudet yhteiskokoelman käyttöönottamiseksi vaihtelivat suuresti. Kaikissa tutkittavissa kirjastoyksiköissä osastojako oli uusittava, kun yhteiskokoelman osastojaoksi sovittiin käytettävän pääkirjaston osastojakoa. Monissa lähikirjastoissa myös aineiston sen hetkinen sijoittelu poikkesi siitä, mitä yhteiskokoelman sijainneiksi oli projektiryhmässä ja työpajoissa sovittu, joten sijainteihin tuli myös monessa paikassa muutoksia. Useammassakin paikassa isokokoiset-sijainnin poistuminen kirjastojärjestelmästä aiheutti hyllyjärjestyksen muuttamista, hyllyvälien suurentamista ja Varissuon kirjastossa jopa hyllyjen uusimisen.

Lisäksi haastattelutuloksista nousi esiin arjen kokoelmatyössä tapahtuvat muutokset. Henkilökuntaa askarrutti eniten aineiston tasapainottaminen: milloin aineistoa voi lähettää pois ja miten se tapahtuu. Lisäksi huomion arvoista oli se, että osassa lähikirjastoja henkilökunta oli tarkastellut kirjaston kokoelmaa jo ennen kellutustakin isompana kokonaisuutena, joko osana Turun kaupunginkirjaston kokoelmaa tai jopa Vaski-kokoelmaa. Osassa lähikirjastoja kokoelmaa oli sen sijaan tarkasteltu lähinnä paikallisella tasolla.

Opinnäytetyön onnistumista refleктоitiin haastatteleamalla toimeksiantajan edustajia. Heidän mukaansa kirjastokierroksen haastattelujen tuloksia voidaan hyödyntää, kun halutaan tehdä seurantatutkimusta siitä, miten kellutus lopulta vaikutti lähikirjastojen ja kirjastoautojen kokoelmiin. Lisäksi toimeksiantajan puolelta tuotiin esiin, että haastatteleamalla henkilökuntaa paikan päällä, heidät saatiin osallistettua kellutukseen valmistautumiseen. Opinnäytetyön ansiosta kirjastokierros toteutui laajemmin, kuin se muuten olisi toteutunut ja lähikirjastojen henkilökunta tunsu tulleen kuulluksi. Voidaankin siis todeta, että opinnäytetyölle asetettu tavoite saavutettiin.

Opinnäytetöitä kellutukseen valmistautumisesta on viime aikoina tehty useita. Aihe kiinnostaa, sillä kelluva kokoelma uudistaa kokoelmatyön lähtökohdat. Tulevaisuudessa tehtäneen opinnäytetöitä kellutuksen vaikutuksista, sillä tämä aihe kiinnostanee jo kelluttamaan siirtyneiden kirjastojen lisäksi myös kellutusta vasta harkitsevia kirjastoja. Jatkotutkimusaihe kelluttamiseen liittyen voisi olla myös aineiston tasapainottaminen ja erilaiset tasapainotustyökalut Suomessa ja ulkomailla.

LÄHTEET

Aamuset-kaupunkimedia 2017. Pansion koulu- ja kirjastorakennuksen peruskorjaus maksaisi 11–12 miljoonaa euroa. Viitattu 9.3.2018. <http://www.aamuset.fi/uutiset/3703249/Pansion+koulu+ja+kirjastorakennuksen+peruskorjaus+maksaisi+1112+miljoonaa+euroa>

Aluehallintovirasto 2017. Yleisten kirjastojen valtakunnallinen ja alueellinen kehittämistehtävä. Viitattu 8.3.2018. <http://www.avi.fi/web/avi/maakuntakirjastotoiminta>

Baer, T. 2016. Mutusta tietoon. Kirjastolehti. Viitattu 8.3.2018. <http://kirjastolehti.fi/artikkelit/mutusta-tietoon/>

Bartlett, W. K. 2014. Floating collections: A Collection Development Model for Long-Term Success. Santa Barbara (CA): Libraries Unlimited.

Celia 2018. Celian äänikirjapalvelu ja CD-kirjakerhot kirjastossa. Viitattu 17.5.2018. <https://www.celia.fi/palvelut/palvelut-kirjastoille/>

Cress, A. 2004. The latest wave: with floating collections, libraries stretch materials budgets, respond swiftly to patrons, and drive down delivery costs. Library Journal. Oct 1, 2004. Vol.129(16), 48-50. Saatavilla <http://lj.libraryjournal.com/2004/10/technology/the-latest-wave/>

Helmet.fi 2017. Kirjat alkoivat kellua Espoon ja Vantaan kirjastojen välillä. Viitattu 21.10.2017. http://www.helmet.fi/fi-FI/Tapahtumat_ja_vinkit/Uutispalat/Kirjat_alkoivat_kellua_Espoon_ja_Vantaan

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

IFLA public library service guidelines. 2010. 2nd, completely revised edition. Hague: International Federation and Library Associations.

Johnson, P. 2009. Fundamentals of Collection Development and Management, 2nd ed. Chicago: American Library Association.

Kirjastot.fi 2017. Lahden kaupunginkirjasto kehittää toimintaansa: kaksi opinnäytetyötä ilmestynyt. Viitattu 14.5.2018. <https://www.kirjastot.fi/uutiset> > kirjastoalan uutisia

Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016. Annettu Helsingissä 29.12.2016. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161492>

Rautanen, H. 2016. Kelluva kokoelma: neljän kirjaston kokemuksia kellutuksesta. Opinnäytetyö. Kirjasto- ja tietopalvelualan koulutusohjelma. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 21.10.2017. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/120505/Heidi_Rautanen.pdf

Rutherford, N. 2016. To Float or Not To Float | Collection Management. Library Journal. Viitattu 9.3.2018. <https://lj.libraryjournal.com/2016/04/collection-development/to-float-or-not-to-float-collection-management/>

Tampereen kaupunki 2016. Tampereen kaupunginkirjasto aloitti kokoelmien kelluttamisen. Viitattu 21.10.2017. https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/ajankohtaista/tiedotteet/2016/02/09022016_1.html

Tapio, A. 2017. Kellutuskuvioita Espoon kaupunginkirjastossa: valmistelu, käyttöönotto ja ensisukellus kelluvaan kokoelmatyöhön. Opinnäytetyö (YAMK). Kirjasto- ja tietopalvelualan koulutusohjelma. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 14.5.2018.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/133307/Tapio_Aino.pdf

Turun kaupunginkirjasto 2017. Tervetuloa kirjastoon & Aukioloajat ja yhteystiedot. Viitattu 21.10.2017. <http://www.turku.fi/turun-kaupunginkirjasto/>

Turun kaupunki 2018. Vapaa-aikatoimiala. Viitattu 8.3.2018. <http://www.turku.fi/organisaatio/toimialat/vapaa-aikatoimiala>

Vaski-kirjastot 2018. Asiakkaana kirjastossa. Viitattu 8.3.2018. <https://vaski.finna.fi/Content/asiakkaana> > suosituimmat uutuuudet

Vääriskoski-Kaukanen S. 2017. Kelluvan kokoelman käyttöönotto yleisissä kirjastoissa. Pro gradu -työ. Viestintätieteiden tiedekunta. Informaatiotutkimus ja interaktiivinen media. Tampere: Tampereen yliopisto. Viitattu 17.5.2018. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/101922/GRADU-1504180533.pdf>

Wilén R. & Kortelainen T. 2007. Kirjastokokoelmien kehittämisen ja arvioinnin perusteet: teoria, menetelmät, käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Yli-Maarian monitoimitalo Ypsilon 2018. Tervetuloa Yli-Maariaan! Viitattu 8.3.2018. <https://blog.edu.turku.fi/yli-maaria/category/varhaiskasvatus/>

Kirjastokierroksen haastattelukysymykset.

Lähikirjastojen tilojen / opastustarpeen kartoittaminen

Onko uusi osasto jako tiedossa?

Kyltitys vai hyllytys? Kumpi sopii kirjastolle paremmin?

Mikä tulee muuttumaan, vaatiiko uutta hyllyä? (Esim. musiikin aineisto)

Palautushylly: pitäisikö olla osastoittain esim. kärryissä tai hyllyissä?

Elokuvat, musiikin cd:t, konsolipelit: Jääkö kaikki mitä palautetaan? Vai palautetaanko jonkin ajan päästä pääkirjastoon?

Isokokoiset: sijainti häviää. Miten hyllytetään jatkossa?

Selko- ja isotekstiset: miten sijoitetaan? Voisiko olla osastoilla vierekkäin?

Miten nämä sijainnit ovat nyt? Miten halutaan jatkossa?

Celia-aineisto, mihin sijoitetaan?

(Pitäisikö erikoisempi aineisto olla samalla tavalla järjestetty kaikissa yksiköissä?)

Omatoimikirjastot, tarvitaanko lisätyövoimaa?

Jakelu, mihin lähtee eniten?

Valmistautuminen, onko mahdollisuus tehdä poistoja?

Kirjastokierroksen tulokset koottuna taulukkoon.

Kirjasto-yksikkö	Tulviiko / kuivuuko?	Uusi osastojako ja sijaintimuutokset. Mikä muuttuu?	Onko tulossa uutta aineistoa?	Opasteiden tarve	Hyllyjen tarve
Ilpoinen (omatoiminen)	kuivuu	Äänikirjat, Celia-äänikirjat, selkokirjat ja isotekstiset kirjat siirretään yhteen. Lasten ja nuorten tietoa-aineisto yhdistetään. Nuorten ja aikuisten kaunokirjallisuus järjestetään uudelleen. Uusi osastojako osoitetaan opastein.	Ei isoja muutoksia tulossa.	Opasteet uusitaan ja siirretään hyllyjen pädyistä hyllyjen päälle.	Ei tarvetta uusille hyllyille.
Nummi (omatoiminen)	tulvii, lasten-aineisto kuivuu	Pyritään noudattamaan uutta osastojakoa ja perustetaan omat hyllypaikat taideosastolle. Isokokoisia paljon, niiden siirto vie paljon aikaa.	Musiikki-aineistoa tulossa paljon.	Opasteita uusitaan tarpeen mukaan.	Musiikin palautuksille oma hylly, johon mahtuu erikoista aineistoa.
Pansio	aikuisten kaunokirjallisuus kuivuu, muuten tasapainossa	Tehdään erillinen musiikkiosasto. Muuten uusi osastojako osoitetaan opastein.	Ei isoja muutoksia tulossa, cd-levyjä palautuu paljon.	Taiteet-osasto osoitetaan opastein.	Hyllylautoja tarvitaan lisää.
Lauste (omatoiminen)	tulvii	Uusi osastojako osoitetaan opastein.	Musiikin tallenteet, aikuisten pelit.	Opasteita joudutaan jatkossa muuttamaan ehkä useastikin, jos kokoelma kellutuksen myötä elää.	Ei tarvetta uusille hyllyille.
Runosmäki	aikuisten kaunokirjallisuus kuivuu, muuten tasapainossa	Luovutaan omista erikoissijainneista: elämäkerrat, kaunokirjallisuuden genret, sateenkaarihylly, aikuisten sadut. Uusi osastojako osoitetaan opastein.	Ei isoja muutoksia tulossa.	Opasteita uusitaan tarpeen mukaan. Pohjakarttaa toivottiin.	Ei tarvetta uusille hyllyille.

Varissuo	tulvii	Isokokoisten kirjojen siirtäminen muun aineiston joukkoon on iso työ, samalla voidaan pohtia aineiston sijoittamista uuden osastojaon mukaiseksi.	Aikuisten musiikki-talenteet.	Opasteita uusia tarpeen mukaan.	Aikuisten tietojen ja taideaineistolle hankittavat uudet hyllyt, jotta isokokoiset saadaan niihin myös.
Jyrkkälä	tasapainossa	Kokoelma on pieni, joten uusi osastojako helpointa osoittaa opastein.	Aikuisten musiikki-talenteet.	Opasteita uusia tarpeen mukaan.	Lisähyllä poistokirjoille toivottiin.
Maaria	tasapainossa	Tehdään erillinen musiikkiosasto. Uusiin tiloihin huomioidaan uusi osastojako.	Aikuisten musiikki-talenteet.	Opasteita uusia tarpeen mukaan.	Ei tarvetta uusille hyllyille.
Hirvensalo (omatoiminen)	tulvii	Hirvensalon kirjaston muuton vuoksi ei isompia muutoksia kannata tehdä. Uusi aineistojako kannattaa huomioida vasta uusissa tiloissa.	Aikuisten musiikki-talenteet.	Opasteita uusia tarpeen mukaan.	Ei tarvetta uusille hyllyille.
Skanssi	tulvii	Kokoelma tulee muuttumaan oleellisesti. Jatkossakin halutaan jaotella kirjastotilassa oleva aikuisten aineisto kaunokirjat/tietokirjat jaolla. Uusi osastojako osoitetaan opastein.	Kokoelma tulee muuttumaan oleellisesti, tähän asti kokoelma on ollut kaunokirjallisuus-painotteinen.	Opasteita tarvitaan jatkossa enemmän, kun aineisto monipuolistuu.	Aikuisten tietojen aineistolle tarvitaan uudet hyllyt.
Vasaramäki (omatoiminen)	aikuisten kaunokirjallisuus kuivuu	Uusi osastojako osoitetaan opastein. Musiikkiaineiston voisi hyllyttää omaksi kokonaisuudekseen.	Aikuisten ja lasten musiikki-talenteet.	Opasteita lisätään.	Ei tarvetta uusille hyllyille. Uusia kärryjä toivottiin.
Paattinen (omatoiminen)	tulvii	Uusi osastojako osoitetaan opastein.	Aikuisten musiikkitalenteet, nuotit, sarjakuvat, äänikirjat.	Opasteita lisätään.	Ei tarvetta uusille hyllyille.
Kirjastoautot	tasapainossa, palautuksia hieman enemmän kuin lainoja	Isokokoiset on tallilla hyllytetty erikseen, siirtämistä muun aineiston kanssa yhteen harkittiin.	Ei isoja muutoksia tuloslossa.	Autoissa on olemassa hyvät opasteet. Tallilla ei tarvetta opasteille.	Ei tarvetta uusille hyllyille. Lisää esim. käytettyjä kärryjä toivottiin.